

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια
(3. Saṃyutta Nikāya - Aṭṭhakathā)

2. Σχόλια για το βιβλίο περί της αιτιότητας (2. Nidānavagga-
aṭṭhakathā)

5. Συνδεδεμένες ομιλίες με τον Κασσάπα (5. Kassapasamyuttaṃ)

PaliVerse

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια

2. Σχόλια για το βιβλίο περί της αιτιότητας

5. Kassapasamyuttam

1. Santuṭṭhasuttavaṇṇanā

144. Kassapasamyuttassa paṭhame santuṭṭhāyanti santuṭṭho ayaṃ. Itarītareṇāti na thūlasukhumalūkhapaṇītatthirajīṇṇānaṃ yena kenaci, atha kho yathāladdhādīnaṃ itarītareṇa yena kenaci santuṭṭhoti attho. Cīvarasmiñhi tayo santosā yathālābhasantoso yathābalasantoso yathāsāruppasantosoti. Piṇḍapātādīsupi eseṇa nayo.

Tesaṃ ayaṃ pabhedasaṃvaṇṇanā - idha bhikkhu cīvaraṃ labhati sundaraṃ vā asundaraṃ vā, so teneva yāpeti, aññaṃ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa cīvare yathālābhasantoso. Atha pana pakatidubbalo vā hoti ābādhajarābhibhūto vā, garucīvaraṃ pārupanto kilamati, so sabhāgena bhikkhunā saddhiṃ taṃ parivattetvā lahukena yāpentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare yathābalasantoso. Aparo paṇītapaccayaḷābhī hoti, so paṭṭacīvarādīnaṃ aññataraṃ mahagghacīvaraṃ bahūni vā cīvarāni labhitvā - “idaṃ therānaṃ cirapabbajitānaṃ, idaṃ bahussutānaṃ anurūpaṃ, idaṃ gilānānaṃ, idaṃ appalābhīnaṃ hotū”ti datvā tesaṃ purāṇacīvaraṃ vā saṅkārakūṭādito vā pana nantakāni uccinitvā tehi saṅghāṭiṃ katvā dhārentopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa cīvare yathāsāruppasantoso.

Idha pana bhikkhu piṇḍapātaṃ labhati lūkhaṃ vā paṇītaṃ vā, so teneva yāpeti, aññaṃ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa piṇḍapāte yathālābha santoso. Yo pana attano pakativiruddhaṃ vā byādhiviruddhaṃ vā piṇḍapātaṃ labhati, yenassa paribhuttana aphāsu hoti, so sabhāgassa bhikkhuno taṃ datvā tassa hatthato sappāyabhojanaṃ bhutvā samaṇadhammaṃ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte yathābalasantoso. Aparo bahuṃ paṇītaṃ piṇḍapātaṃ labhati, so taṃ cīvaraṃ viya cirapabbajita-bahussuta-appalābhagilānānaṃ datvā, tesaṃ vā sesakaṃ piṇḍāya vā caritvā missakāhāraṃ bhuñjantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa piṇḍapāte yathāsāruppasantoso.

Idha pana bhikkhu senāsanaṃ labhati manāpaṃ vā amanāpaṃ vā, so tena neva somanassaṃ na paṭighaṃ uppādeti, antamaso tiṇasanthārakenāpi yathāladdheneva tussati. Ayamassa senāsane yathālābhasantoso. Yo pana attano pakativiruddhaṃ vā byādhiviruddhaṃ vā senāsanaṃ labhati, yatthassa vasato aphāsu hoti, so taṃ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa santake sappāyasenāsane vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane yathābalasantoso. Aparo mahāpuñño leṇamaṇḍapakūṭāgārādīni bahūni paṇītasenāsanaṃ labhati, so tāni cīvarādīni viya cirapabbajitabahussutaappalābhagilānānaṃ datvā yattha katthaci vasantopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa senāsane yathāsāruppasantoso. Yopi “uttamasenāsanaṃ nāma pamādaṭṭhānaṃ, tattha nisinnassa thinamiddhaṃ okkamati, niddābhibhūtassa

paṭibujjhato pāpavitakkā pātubhavanti”ti paṭisañcikkhitvā tādisaṃ senāsaṇaṃ pattampi na sampatiṇṇhati, so taṃ paṭikkhipitvā abbhokāsarukkhamaṃlādīsu vasanto santuṭṭhova hoti. Ayampi senāsane yathāsāruppasantoso.

Idha pana bhikkhu bhesajjaṃ labhati lūkaṃ vā paṇitaṃ vā, so yaṃ labhati teneva tussati, aññaṃ na pattheti, labhantopi na gaṇhāti. Ayamassa gilānapaccaye yathālābhasantoso. Yo pana telenatthiko phāṇitaṃ labhati, so taṃ sabhāgassa bhikkhuno datvā tassa hatthato telaṃ gahetvā vā aññadeva vā pariyesitvā bhesajjaṃ karontopi santuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye yathābalasantoso. Aparo mahāpuñño bahuṃ telamadhupaṇitādipaṇitabhesajjaṃ labhati, so taṃ cīvaram viya cirapabbajita-bahussuta-appalābhagilānānaṃ datvā tesam ābhatena yena kenaci yāpentopi santuṭṭhova hoti. Yo pana ekasmiṃ bhājane muttahaṇṭakaṃ ṭhapetvā ekasmiṃ catumadhuraṃ “gaṇha, bhante, yadicchasi”ti vuccamāno sacassa tesu aññatarenapi rogo vūpasammati, atha “muttahaṇṭakaṃ nāma buddhādīhi vaṇṇita”nti catumadhuraṃ paṭikkhipitvā muttahaṇṭakena bhesajjaṃ karonto paramasantuṭṭhova hoti. Ayamassa gilānapaccaye yathāsāruppasantoso. Iti ime tayo santose sandhāya “santuṭṭhāyaṃ, bhikkhave, kassapo itarītarena cīvarena”ti vuttaṃ.

Vaṇṇavādīti eko santuṭṭho hoti, santosassa vaṇṇaṃ na katheti. Eko na santuṭṭho hoti, santosassa vaṇṇaṃ katheti. Eko neva santuṭṭho hoti, na santosassa vaṇṇaṃ katheti. Eko santuṭṭho ca hoti, santosassa ca vaṇṇaṃ katheti. Ayaṃ tādisoti dassetuṃ itarītaracīvarasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādīti vuttaṃ. Anesananti dūteyyapahiṇagamanānuyogappabhedam nānappakāraṃ anesaṇaṃ. Aladdhāti alabhitvā. Yathā ca ekacco “kathaṃ nu kho cīvaram labhissāmi”ti puññavantehi bhikkhūhi saddhiṃ ekato hutvā kohaññaṃ karonto uttasati paritassati, ayaṃ evaṃ aladdhā ca cīvaram na paritassati. Laddhā cāti dhammena samena labhitvā. Agadhitoti vigatalobhagedho. Amucchitoti adhimattataṇhāya mucchaṃ anāpanno. Anajjhāpannoti taṇhāya anottaṭṭho apariyonaddho. Ādīnavadassāvīti anesanāpattiyāñca gadhitaparibhoge ca ādīnavaṃ passamāno. Nissaraṇapaññoti, “yāvadeva sītassa paṭighātāyā”ti vuttanissaraṇameva jānanto paribhuñjatīti attho. Itarītarena piṇḍapātenātiādīsopi yathāladdhādīnaṃ yena kenaci piṇḍapātena, yena kenaci senāsanena, yena kenaci gilānapaccayabhesajjaparikkhārenāti evamattho daṭṭhabbo.

Kassapena vā hi vo, bhikkhave, ovaḍissāmiṃti ettha yathā mahākassapatthero catūsu paccayesu tīhi santosehi santuṭṭho, tumhepi tathārūpā bhavathāti ovaḍanto kassapena ovaḍati nāma. Yo vā panassa kassapasadisoti etthāpi yo vā panaññopi kassapasadiso mahākassapatthero viya catūsu paccayesu tīhi santosehi santuṭṭho bhavēyya, tumhepi tathārūpā bhavathāti ovaḍanto kassapasadisena ovaḍati nāma. Tathattāya paṭipajjitabbanti “sammāsambuddhassa imāya imasmiṃ santuṭṭhisutte vuttasallekhācārapaṭipattiyā kathaṃ nāma bhāro, amhākampi imaṃ paṭipattiṃ paripūraṃ katvā pūraṇaṃ bhāroyeva, āgato kho pana bhāro gahetabbo”ti cintetvā yathā mayā kathitaṃ, tathattāya tathābhāvāya tumhehi paṭipajjitabbanti. Paṭhamam.

2. Anottappīsuttavaṇṇanā

145. Dutiye anātāpīti yaṃ vīriyaṃ kilese ātapati, tena rahito. Anottappīti nibbhayo kilesuppattito kusalanuppattito ca bhayarahito. Sambodhāyāti sambujjhanatthāya. Nibbānāyāti nibbānasacchikiriyāya. Anuttarassa yogakkhemassāti arahattassa tañhi

anuttarañceva catūhi ca yogehi khemaṃ.

Anuppannātiādīsu ye pubbe appaṭiladdhapubbaṃ cīvarādiṃ vā paccayaṃ upaṭṭhākasaddhivihārika-antevāsīnaṃ vā aññatarato manuññavatthum paṭilabhitvā taṃ subhaṃ sukhanti ayoniso gaṇhantassa aññataraṃ vā pana ananubhūtapubbaṃ ārammaṇaṃ yathā tathā vā ayoniso āvajjentassa lobhādayo pāpakā akusalā dhammā uppajjanti, te anuppannāti veditabbā. Aññathā hi anamatagge saṃsāre anuppannā nāma pāpakā dhammā natthi. Anubhūtapubbepi ca vatthumhi ārammaṇe vā yassa pakatibuddhiyā vā uddesaparipucchāya vā pariyaṭṭanavakammayonisomanasikārānaṃ vā aññataravasena pubbe anuppajjitvā pacchā tādīsena paccayena sahasā uppajjanti, imepi “anuppannā uppajjamānā anathāya saṃvatteyyu”nti veditabbā. Tesuyeva pana vatthārammaṇesu punappunaṃ uppajjamānā nappahīyanti nāma, te “uppannā appahīyamānā anathāya saṃvatteyyu”nti veditabbā. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana uppannānuppannabhedo ca pahānappahānavidhānañca sabbaṃ visuddhimagge ñāṇadassanavisuddhiniddese kathitaṃ.

Anuppannā me kusalā dhammāti appaṭiladdhāpi sīlasamādhimaggaphalasaṅkhātā anavajjadhammā. Uppannāti teyeva paṭiladdhā. Nirujjhamānā anathāya saṃvatteyyunti te sīlādiddhammā parihānivasena puna anuppattiyaṃ nirujjhamānā anathāya saṃvatteyyunti veditabbā. Ettha ca lokiyā parihāyanti, lokuttarānaṃ parihāni natthīti. “Uppannānaṃ kusalānaṃ dhammānaṃ tṭhitiyā”ti imassa pana sammappadhānassa vasenāyaṃ desanā katā. Dutiyamaggo vā sīghaṃ anuppajjamāno, paṭhamamaggo nirujjhamāno anathāya saṃvatteyyāti evampettha attho daṭṭhabbo. Iti imasmiṃ sutte ime cattāro sammappadhānā pubbabhāgavipassanāvasena kathitāti. Dutiyaṃ.

3. Candūpamasuttavaṇṇanā

146. Tatiye candūpamāti candasadisā hutvā. Kiṃ parimaṇḍalatāya? No, apica kho yathā cando gaganatalaṃ pakkhandamāno na kenaci saddhiṃ santhavaṃ vā sinehaṃ vā ālayaṃ vā nikantiṃ vā patthanaṃ vā pariyuṭṭhānaṃ vā karoti, na ca na hoti mahājanassa piyo manāpo, tumhepi evaṃ kenaci saddhiṃ santhavādīnaṃ akaraṇena bahujaṇassa piyā manāpā candūpamā hutvā khattiyakulādīni cattāri kulāni upasaṅkamathāti attho. Apica yathā cando andhakāraṃ vidhamati, ālokaṃ pharati, evaṃ kilesandhakāraavidhamanena ñāṇāloka pharaṇena cāpi candūpamā hutvāti evamādīhipi naye hi ettha attho daṭṭhabbo.

Apakasseva kāyaṃ apakassa cittanti teneva santhavādīnaṃ akaraṇena kāyañca cittañca apakassitvā, apanetvāti attho. Yo hi bhikkhu araṇṇepi na vasati, kāmavitakkādayopi vitakketi, ayaṃ neva kāyaṃ apakassati, na cittaṃ. Yo hi araṇṇepi kho viharati, kāmavitakkādayo pana vitakketi, ayaṃ kāyameva apakassati, na cittaṃ. Yo gāmaṇe vasati, kāmavitakkādayopi kho na ca vitakketi, ayaṃ cittameva apakassati, na kāyaṃ. Yo pana araṇṇe ceva vasati, kāmavitakkādayo ca na vitakketi, ayaṃ ubhayampi apakassati. Evarūpā hutvā kulāni upasaṅkamathāti dīpento “apakasseva kāyaṃ apakassa citta”nti āha.

Niccanavakāti niccaṃ navakāva, āgantukasadisā eva hutvāti attho. Āgantuko hi paṭipāṭiyā sampattagehaṃ pavisitvā sace naṃ gharasāmikā disvā, “amhākaṃ puttabhātaro vippavāsaṃ gatā evaṃ vicariṃsū”ti anukampamānā nisīdāpetvā bhojenti, bhuttamattoyeva “tumhākaṃ bhājanaṃ gaṇhathā”ti utṭhāya pakkamati, na

tehi saddhiṃ santhavaṃ vā karoti, na kiccakaraṇīyāni vā saṃvidahati, evaṃ tumhepi paṭipāṭiyā sampattagharaṃ pavasitvā yaṃ iriyāpathesu pasannā manussā denti, taṃ gahetvā chinnasanthavā, tesam kiccakaraṇīye abyāvaṭā hutvā nikkhamathāti dīpeti.

Imassa pana niccanavakabhāvassa āvibhāvatthaṃ dvebhātikavatthu kathetabbaṃ - vasālanagaragāmato kira dve bhātikā nikkhamitvā pabbajitā, te cūlanāgatthero ca mahānāgatthero cāti paññāyimsu. Te cittalapabbate tiṃsa vassāni vasitvā arahattaṃ pattā “mātaraṃ passissāmā”ti āgantvā vasālanagaravīhāre vasitvā punadvase mātugāmaṃ piṇḍāya pavisiṃsu. Mātāpi tesam ulūkenā yāguṃ nīharitvā ekassa patte ākiri. Tassā taṃ olokayamānāya puttasiṃheho uppajji. Atha naṃ āha - “tvam, tātā, mayhaṃ putto mahānāgo”ti. Thero “pacchimaṃ theram pucchā upāsike”ti vatvā pakkāmi. Pacchimatherassapi yāguṃ datvā, “tātā, tvam mayhaṃ putto cūlanāgo”ti pucchi? Thero “kiṃ, upāsike, purimaṃ theram na pucchasi”ti? Vatvā pakkāmi. Evaṃ mātārāpi saddhiṃ chinnasanthavo bhikkhu niccanavako nāma hoti.

Appagabbhāti na pagabbhā, aṭṭhaṭṭhānena kāyapāgabbhiyena, catuṭṭhānena vacīpāgabbhiyena, anekaṭṭhānena manopāgabbhiyena ca virahitāti attho. Aṭṭhaṭṭhānaṃ kāyapāgabbhiyaṃ nāma saṅghagaṇapuggala-bhojanasālā-jantāgharanahānatittha-bhikkhācāramagga-antaragharappavesanesu kāyena appatirūpakaraṇaṃ. Seyyathidaṃ - idhekacco saṅghamajjhe pallatthikāya vā nisīdati pāde pādaṃ ādhāyitvā vāti evamādi. Tathā gaṇamajjhe. Gaṇamajjheti catuparisasannipāte vā suddhikagaṇādisannipāte vā. Tathā vuḍḍhatāre puggale. Bhojanasālāya pana vuḍḍhānaṃ āsanaṃ na deti, navānaṃ āsanaṃ paṭibāhati. Tathā jantāghare. Vuḍḍhe cettha anāpucchā aggijalanādīni karoti. Nānatitthe ca yadidaṃ “daharo vuḍḍhoti pamāṇaṃ akatvā āgatapaṭipāṭiyā nhāyitabba”nti vuttaṃ, tampi anādiyanto pacchā āgantvā udakaṃ otaritvā vuḍḍhe ca nave ca bādhati. Bhikkhācāramagge pana aggāsanaaggodakaaggapiṇḍānaṃ atthāya purato gacchati bāhāya bāhaṃ paharanto. Antaragharappavesane vuḍḍhehi paṭhamataraṃ pavasati, daharehi saddhiṃ kāyakīlanakaṃ karotīti evamādi.

Catuṭṭhānaṃ vacīpāgabbhiyaṃ nāma saṅghagaṇapuggala-antaragharesu appatirūpavācānicchāraṇaṃ. Seyyathidaṃ - idhekacco saṅghamajjhe anāpucchā dhammaṃ bhāsati. Tathā pubbe vuttapakārassa gaṇassa majjhe puggalassa ca santike, tattheva manussehi pañhaṃ puṭṭho vuḍḍhataraṃ anāpucchā vissajjeti. Antaraghare pana “itthannāme kiṃ atthi? Kiṃ yāgu, udāhu khādanīyaṃ bhojanīyaṃ? Kiṃ me dassasi? Kiṃ ajja khādissāma? Kiṃ bhuñjissāma? Kiṃ pivissāmā”tiādīni bhāsati.

Anekaṭṭhānaṃ manopāgabbhiyaṃ nāma tesu tesu ṭhānesu kāyavācāhi ajjhācāraṃ anāpajjitvāpi manasāva kāmavitakkādīnaṃ vitakkaṇaṃ. Apica dussīlasseva sato “sīlavāti maṃ jano jānātū”ti evaṃ pavattā pāpicchatāpi manopāgabbhiyaṃ. Iti sabbesampi imesaṃ pāgabbhiyānaṃ abhāvena appagabbhā hutvā upasaṅkamathāti vadati.

Jarudapānanti jiṇṇakūpaṃ. Pabbatavisamanti pabbate visamaṃ papātaṭṭhānaṃ. Nadīvidugganti nadiyā viduggaṃ chinnataṭṭhānaṃ. Apakasseva kāyanti tādisāni ṭhānāni yo khiḍḍādīpasuto kāyaṃ anapakassa ekatobhāriyaṃ akatvā vāyupatthambhakaṃ aggāhāpetvā cittampi anapakassa “ettha patito hatthapādabhañjanādīni pāpuṇāti”ti anādīnavadassāvitāya anubbejetvā sampiyāyamaṇo oloketi, so patitvā hatthapādabhañjanādīnatthaṃ pāpuṇāti. Yo

pana udakatthiko vā aññena vā kenaci kiccena oloketukāmo kāyaṃ apakassa ekato bhāriyaṃ katvā vāyupatthambhakaṃ gāhāpetvā, cittaṃ pi apakassa ādīnavadassanena saṃvejetvā oloketi, so na patati, yathāruciṃ oloketvā sukhī yena kāmāṃ pakkamati.

Evameva khoti ettha idaṃ opammasaṃsandanaṃ - jarudapānādayo viya hi cattāri kulāni, olokanapuriso viya bhikkhu. Yathā anapakaṭṭhakāyacitto tāni olokeno puriso tattha patati, evaṃ arakkhitehi kāyādīhi kulāni upasaṅkamanto bhikkhu kulesu bajjhati, tato nānappakāraṃ sīlapādabhañjanādianatthaṃ pāpuṇāti. Yathā pana apakaṭṭhakāyacitto puriso tattha na patati, evaṃ rakkhiteneva kāyena rakkhitehi cittehi rakkhitāya vācāya suppaṭṭhitāya satiyā apakaṭṭhakāyacitto hutvā kulāni upasaṅkamanto bhikkhu kulesu na bajjhati. Athassa yathā tattha apatitassa purisassa, na pādā bhañjanti, evaṃ sīlapādo na bhijjati. Yathā hatthā na bhañjanti, evaṃ saddhāhattho na bhijjati. Yathā kucchi na bhijjati, evaṃ samādhikucchi na bhijjati. Yathā sīsaṃ na bhijjati, evaṃ ṇāṇasīsaṃ na bhijjati, yathā ca taṃ khāṇukaṇṭakādayo na vijjhanti, evamimaṃ rāgaṇṭakādayo na vijjhanti. Yathā so nirupaddavo yathāruci oloketvā sukhī yena kāmāṃ pakkamati, evaṃ bhikkhu kulāni nissāya cīvarādayo paccaye paṭisevanto kammaṭṭhānaṃ vaḍḍhetvā saṅkhāre sammāsanto arahattaṃ patvā lokuttarasukhena sukhito yena kāmāṃ agatapubbaṃ nibbānadisaṃ gacchati.

Idāni yo hīnādhimuttiko micchāpaṭipanno evaṃ vadeyya “sammāsambuddho ‘tividhaṃ pāgabbhiyaṃ pahāya niccanavakattena candūpamā kulāni upasaṅkamathā’ ti vadanto aṭṭhāne ṭhapeti, asayaṃ bhāraṃ āropeti, yaṃ na sakkā kātuṃ taṃ kāretī” ti, tassa vādapathaṃ pacchinditvā, “sakkā evaṃ kātuṃ, atthi evarūpo bhikkhū” ti dassento kassapo, bhikkhavietiādimāha.

Ākāse pāṇiṃ cālesīti nīle gaganantare yamakavijjutaṃ cārayamāno viya heṭṭhābhāgaṃ uparibhāgaṃ ubhatopassesu pāṇiṃ sañcāresi. Idañca pana tepiṭake buddhavacane asambhinnaṃ padamaṃ nāma. Attamanoti tuṭṭhacitto sakamano, na domanassena pacchinditvā gahitamano. Kassapassa, bhikkhavieti idampi purimanayeneva paravādaṃ pacchinditvā atthi evarūpo bhikkhūti dassanatthaṃ vuttaṃ.

Pasannākāraṃ kareyyunti cīvarādayo paccaye dadeyyuṃ. Tathattāya paṭipajjeyyunti sīlassa āgataṭṭhāne sīlaṃ pūrayamānā, samādhivipassanā maggaṃ phalaṃ āgataṭṭhāne tāni tāni sampādayamānā tathābhāvāya paṭipajjeyyūṃ. Anudayanti rakkhaṇabhāvaṃ. Anukampanti muducittataṃ. Ubhayañcetaṃ kāruṇṇasseva vevacanaṃ. Kassapo, bhikkhavieti idampi purimanayeneva paravādaṃ pacchinditvā atthi evarūpo bhikkhūti dassanatthaṃ vuttaṃ. Kassapena vāti ettha candopamādivasena yojanaṃ katvā purimanayeneva attho veditabbo. Tatiyaṃ.

4. Kulūpakasuttavaṇṇanā

147. Catutthe kulūpakoti kulagharānaṃ upagantā. Dentuyeva meti dadantuyeva mayhaṃ. Sandīyatīti aṭṭiyati pīliyatī. Sesamettha vuttanayānusāreṇeva veditabbaṃ. Catutthaṃ.

5. Jīṇṇasuttavaṇṇanā

148. Pañcame jīṇṇoti thero mahallako. Garukānīti taṃ satthu santikā laddhakālato paṭṭhāya chinnabhinnaṭṭhāne suttasaṃsibbanena ceva aggaḍḍhānena ca anekāni

paṭalāni hutvā garukāni jātāni. Nibbasanānīti pubbe bhagavatā nivāsetvā apanītatāya evaṃladdhanāmāni. Tasmāti yasmā tvaṃ jiṇṇo ceva garupaṃsukūlo ca. Gahapatānīti paṃsukūlikaṅgaṃ vissajjetvā gahapatīhi dinnacīvarāni dhārehīti vadati. Nimantanānīti piṇḍapātikaṅgaṃ vissajjetvā salākabhaddādīni nimantanāni bhuñjāhīti vadati. Mama ca santiketi āraññikaṅgaṃ vissajjetvā gāmantasenāsaneyeva vasāhīti vadati.

Nanu ca yathā rājā senāpatiṃ senāpatiṭṭhāne ṭhapetvā tassa rājūpaṭṭhānādīnā attano kammena ārādhentasseva taṃ ṭhānantaraṃ gahetvā aññassa dadamāno ayuttaṃ nāma karoti, evaṃ satthā mahākassapaṭṭherassa paccuggamanatthāya tigāvutaṃ maggaṃ gantvā rājagahassa ca nāḷandāya ca antare bahuputtakarukkhamaṇe nisinnāni tihi ovādehi upasampādetvā tena saddhiṃ attano cīvaraṃ parivattetvā therāṃ jātīāraññikaṅgañceva jātīpaṃsukūlikaṅgañca akāsi, so tasmīṃ kattukamyatāchandena satthu cittaṃ ārādhentasseva paṃsukūlādīni vissajjāpetvā gahapaticīvarapaṭiggahaṇādīsu niyojento ayuttaṃ nāma karotīti. Na karoti. Kasmā? Attajjhāsayattā. Na hi satthā dhutaṅgāni vissajjāpetukāmo, yathā pana aghaṭṭitā bherīdayo saddaṃ na vissajjenti, evaṃ aghaṭṭitā evarūpā puggalā na sīhanādaṃ nadantīti nadāpetukāmo sīhanādajjhāsayena evamāha. Theropi satthu ajjhāsayānurūpeneva “ahaṃ kho, bhante, dīgharattaṃ āraññiko cevā”tiādīnā nayena sīhanādaṃ nadati.

Diṭṭhadhammasukhavihāranti diṭṭhadhammasukhavihāro nāma āraññikasappa labbhati, no gāmantavāsino. Gāmantasmiñhi vasanto dārakasaddaṃ suṇāti, asappāyārūpāni passati, asappāye sadde suṇāti, tenassa anabhirati uppajjati. Āraññiko pana gāvutaṃ vā aḍḍhayaṃ vā atikkamitvā āraññaṃ ajjhogāhetvā vasanto dīpibyaḅḅhasīhādīnaṃ sadde suṇāti, yesaṃ savanapaccayā amānusiḱāsavanarati uppajjati. Yaṃ sandhāya vuttaṃ -

“Suññāgāraṃ pavīṭṭhassa, santacittassa bhikkhuno;
Amānusiḱaṃ ratī hoti, sammā dhammaṃ vipassato.

“Yato yato sammāsati, khandhānaṃ udayabbayaṃ;
Labhati pītipāmojjaṃ, amataṃ taṃ vijānataṃ.

“Purato pacchato vāpi, aparō ce na vijjati;
Tattheva phāsu bhavati, ekassa ramato vane”ti.

Tathā piṇḍapātikasappa labbhati, no apiṇḍapātikassa. Apiṇḍapātiko hi akālacārī hoti, turitacāraṃ gacchati, parivatteti, palibuddhova gacchati, tattha ca bahusaṃsaya hoti. Piṇḍapātiko pana na akālacārī hoti, na turitacāraṃ gacchati, na parivatteti, apalibuddhova gacchati, tattha ca na bahusaṃsaya hoti.

Kathaṃ? Apiṇḍapātiko hi gāmato dūravihāre vasamāno kālasappa “yāguṃ vā pārivāsikabhaddaṃ vā lacchāmi, āsanāsālāya vā pana uddesabhaddādīsu kiñcīdeva mayhaṃ pāpuṇissatī”ti makkaṭakasuttāni chindanto sayitaḅḅorūpāni utṭhāpento pātova gacchanto akālacārī hoti. Manusse khattakammādīnaṃ atthāya gehā nikkhanteyeva sampāpuṇitum migaṃ anubandhanto viya vegena gacchanto turitacārī hoti. Antarā kiñcīdeva disvā “asukaupāsako vā asukaupāsikā vā gehe, no gehe”ti pucchati, “no gehe”ti sutvā “idāni kuto labhissāmi”ti? Aggidaḅḅho viya pavedhati, sayāṃ pacchimadisāṃ gantukāmo pācīnadisāya salākaṃ labhitvā aññaṃ

pacchimadisāya laddhasalākaṃ upasaṅkamitvā, “bhante, ahaṃ pacchimadisam gamissāmi, mama salākaṃ tumhe gaṇhatha, tumhākaṃ salākaṃ mayhaṃ dethā”ti salākaṃ parivatteti. Ekaṃ vā pana salākabhaddhaṃ āharitvā paribhuñjanto “aparassāpi salākabhaddhaṃ pattam dethā”ti manussehi vutte, “bhante, tumhākaṃ pattam detha, ahaṃ mayhaṃ patte bhattam pakkhipitvā tumhākaṃ pattam dassāmi”ti aññassa pattam dāpetvā bhatte āhaṭṭe attano patte pakkhipitvā pattam paṭidento pattam parivatteti nāma. Vihāre rājarājamahāmattādayo mahādānaṃ denti, iminā ca bhiyyo dūragāme salākā laddhā, tattha agacchanto puna sattāhaṃ salākaṃ na labhatīti alābhabhayena gacchati, evaṃ gacchanto palibuddho hutvā gacchati nāma. Yassa cesa salākabhaddhino atthāya gacchati, “taṃ dassanti nu kho me, udāhu na dassanti, paṇītaṃ nu kho dassanti, udāhu lūkhaṃ, thokaṃ nu kho, udāhu bahukaṃ, sītalaṃ nu kho, udāhu uṇha”nti evaṃ tattha ca bahusaṃsayo hoti.

Piṇḍapātiko pana kālasseva vuṭṭhāya vattapaṭivattam katvā sarīraṃ paṭijaggitvā vasanaṭṭhānaṃ pavisitvā kammaṭṭhānaṃ manasikatvā kālaṃ sallakkhetvā mahājanassa ulūṅkabhikkhādīni dātuṃ pahonakakāle gacchatīti na akālacārī hoti, ekekaṃ padavāraṃ cha koṭṭhāse katvā vipassanto gacchatīti na turitacārī hoti, attano garubhāvena “asuko gehe, na gehe”ti na pucchati, salākabhaddhīniyeva na gaṇhāti. Agaṇhanto kiṃ parivattessati? Na aññassa vasena palibuddhova hoti, kammaṭṭhānaṃ manasikaronto yathāruci gacchati, itaro viya na bahusaṃsayo hoti. Ekasmiṃ gāme vā vīthiyā vā alabhitvā aññattha carati. Tasmimpi alabhitvā aññattha caranto missakodanaṃ saṅkaḍḍhitvā amataṃ viya paribhuñjitvā gacchati.

Paṃsukūlikasseva labbhati, no apaṃsukūlikassa. Apaṃsukūliko hi vassāvāsikaṃ pariyesanto carati, na senāsanasappāyaṃ pariyesati. Paṃsukūliko pana na vassāvāsikaṃ pariyesanto carati, senāsanasappāyameva pariyesati. Tecīvarikasessa labbhati, na itarassa. Atecīvariko hi bahubhaṇḍo bahuparikkhāro hoti, tenassa phāsuvihāro natthi. Appicchādīnañceva labbhati, na itaresanti. Tena vuttam - “attano ca diṭṭhadhammasukhavihāraṃ sampassamāno”ti. Pañcamaṃ.

6. Ovādasuttavaṇṇanā

149. Chaṭṭhe ahaṃ vāti kasmā āha? Theram attano ṭhāne ṭhapanattham. Kiṃ sārīputtamoggallānā natthīti? Atthi. Evaṃ panassa ahosi “ime na ciraṃ ṭhassanti, kassapo pana vīsavassasatāyuko, so mayi parinibbute sattapaṇṇiguhāyaṃ nisīditvā dhammavinayasaṅgahaṃ katvā mama sāsanaṃ pañcavassasahassaparimāṇakālapavattanakam karissati, attano taṃ ṭhāne ṭhapemi, evaṃ bhikkhū kassapassa sussūsitabbaṃ maññissantī”ti. Tasmā evamāha. Dubbacāti dukkhena vattabbā. Dovacassakaraṇehīti dubbacabhāvakaraṇehi. Appadakkhiṇaggāhinoti anusāsaṇiṃ sutvā padakkhiṇam na gaṇhanti yathānusiṭṭham na paṭipajjanti, appaṭipajjantā vāmagāhino nāma jātāti dasseti. Accāvadanteti atikkamma vadante, sutapariyattim nissāya ativiya vādaṃ karonteti attho. Ko bahutaram bhāsissatīti dhammam kathento ko bahuṃ bhāsissati, kiṃ tvam, udāhu ahanti? Ko sundarataranti, eko bahuṃ bhāsanto asahitaṃ amadhuraṃ bhāsati, eko sahitaṃ madhuraṃ, taṃ sandhāyāha “ko sundaratara”nti? Eko pana bahuñca sundarañca kathento ciraṃ na bhāsati, lahuññeva utṭhāti, eko addhānaṃ pāpeti, taṃ sandhāyāha “ko ciratara”nti? Chaṭṭham.

7. Dutiyaovādasuttavaṇṇanā

150. Sattame saddhāti okappanasaddhā. Vīriyanti kāyikacetasikaṃ vīriyam. Paññāti

kusaladhammajānanapaññā. Na santi bhikkhū ovādakāti imassa puggalassa ovādakā anusāsakā kalyāṇamittā natthīti idaṃ, bhante, parihānanti dasseti. Sattamaṃ.

8. Tatiyaovādasuttavaṇṇanā

151. Aṭṭhame tathā hi panāti pubbe sovacassatāya, etarahi ca dovacassatāya kāraṇapaṭṭhapane nipāto. Tatrāti tesu theresu. Ko nāmāyaṃ bhikkhūti ko nāmo ayaṃ bhikkhu? Kiṃ tissatthero kiṃ nāgattheroti? Tatrāti tasmīṃ evaṃ sakkāre kayiramāne. Tathattāyāti tathābhāvāya, āraññikādhāvāyāti attho. Sabrahmacārikāmoti “ime maṃ parivāretvā carantū”ti evaṃ kāmeti icchatīti patthetīti sabrahmacārikāmo. Tathattāyāti lābhasakkāranibbattanatthāya. Brahmacārupaddavenāti yo sabrahmacārīnaṃ catūsu paccayesu adhimattacchandarāgo upaddavoti vuccati, tena upaddutā. Abhipatthanāti adhimattapatthanā. Brahmacāriabhipatthanenāti brahmacārīnaṃ adhimattapatthanāsaṅkhātena catupaccayabhāvena. Aṭṭhamaṃ.

9. Jhānābhikkhūnasuttavaṇṇanā

152. Navame yāvadeva ākaṅkhāmīti yāvadeva icchāmi. Yāni pana ito paraṃ vivicceva kāmehi tiādinā nayena cattārī rūpāvacarajjhānāni, sabbaso rūpasāññānaṃ samatikkamātiādinā nayena catasso arūpasamāpattiyo, sabbaso nevasāññānāsaññāyatanaṃ samatikkamma saññāvedayitanirodhanti evaṃ nirodhasamāpatti, anekavihiṭṭaṃ iddhiṭṭhanti tiādinā nayena pañca lokikābhikkhū ca vuttā. Tattha yaṃ vattabbaṃ siyā, taṃ sabbaṃ anupadavaṇṇanāya ceva bhāvanāvidhānena ca saddhiṃ visuddhimagge vitthāritameva. Chaḷabhiññāya pana āsavānaṃ khayāti āsavānaṃ khayena. Anāsavanti āsavānaṃ apaccayabhūtaṃ. Cetovimuttinti arahattaphalasamādhim. Paññāvimuttinti arahattaphalapaññaṃ. Navamaṃ.

10. Upassayasuttavaṇṇanā

153. Dasame āyāma, bhanteti kasmā bhikkhunīupassayagamaṇaṃ yācati? Na lābhasakkārahetu, kammaṭṭhānatthikā panettha bhikkhuniyo atthi, tā ussukkāpetvā kammaṭṭhānaṃ kathāpessāmīti yācati. Nanu ca so sayampi tepiṭako bahussuto, kiṃ sayaṃ kathetuṃ na sakkotīti? No na sakkoti. Buddhapāṭibhāgassa pana sāvakassa kathaṃ saddhātappaṃ maññissanti ti yācati. Bahukicco tvaṃ bahukaraṇīyoti kiṃ thero navakammādipasuto, yena naṃ evamāhāti? No, satthari pana parinibbute catasso parisā ānandattheraṃ upasaṅkamitvā, “bhante, idāni kassa pattacīvaraṃ gahetvā caratha, kassa pariveṇaṃ sammajjatha, kassa mukhodakaṃ dethā”ti rodanti paridevanti. Thero “aniccā saṅkhārā, vuddhasarīrepi nillajjova maccurājā pahari. Esā saṅkhārānaṃ dhammatā, mā socittha, mā paridevitthā”ti parisā saññāpeti. Idamassa bahukiccaṃ. Taṃ sandhāya thero evamāha. Sandassesīti paṭipattiguṇaṃ dassesi. Samādapesīti gaṇhāpesi. Samuttejesīti samussāhesi. Sampahaṃsesīti paṭiladdhaguṇena modāpesi.

Thullatissāti sarīrena thūlā, nāmena tissā. Vedehamuninoti paṇḍitamunino. Paṇḍito hi ñāṇasaṅkhātena vedena īhati sabbakiccāni karoti, tasmā “vedeho”ti vuccati. Vedehe ca so muni cāti, vedehamuni. Dhammaṃ bhāsitaṃ maññatīti tipīṭakadharassa dhammabhaṇḍāgārikassa sammukhe sayaṃ araṇṇavāsī paṃsukūliko samāno “dhammakathiko aha”nti dhammaṃ bhāsitaṃ maññati. Idaṃ kiṃ pana, kathaṃ panāti? Avajānamānā bhaṇati. Assosīti aññena āgantvā ārocitavasena assosi. Āgamehi tvaṃ, āvusoti tiṭṭha tvaṃ, āvuso. Mā te saṅgho uttari upaparikkhīti mā

bhikkhusaṅgho atirekaokāse taṃ upaparikkhīti. Idaṃ vuttaṃ hoti - “ānandena buddhapaṭibhāgo sāvako vārito, ekā bhikkhunī na vāritā, tāya saddhiṃ santhavo vā sineho vā bhavissatī”ti mā taṃ saṅgho evaṃ amaññīti.

Idāni attano buddhapaṭibhāgabhāvaṃ dīpento taṃ kiṃ maññasi, āvusotiādimāha? Sattaratananti sattahatthappamāṇaṃ. Nāganti hatthiṃ. Aḍḍhaṭṭharatanam vāti aḍḍharatanena ūnaaṭṭharatanam, purimapādato paṭṭhāya yāva kumbhā vidatthādhikasattahatthubbedhanti attho. Tālapattikāyāti taruṇatālapaṇṇena. Cavitthāti cutā, na matā vā naṭṭhā vā, buddhapaṭibhāgassa pana sāvakassa upavādaṃ vatvā mahākassapatthere chahi abhiññāhi sīhanādaṃ nadante tassā kāsāvāni kaṇṭakasākhā viya kacchusākhā viya ca sarīraṃ khādituṃ āraddhāni, tāni hāretvā setakāni nivatthakkhaṇeyevassā cittassādo udapādīti. Dasamaṃ.

11. Cīvarasuttavaṇṇanā

154. Ekādasame dakkhiṇāgirisminti rājagahaṃ parivāretvā ṭhitassa girino dakkhiṇabhāge janapado dakkhiṇāgiri nāma, tasmīṃ cārikaṃ caratīti attho. Cārikā ca nāma duvidhā hoti turitacārikā ca aturitacārikā ca. Tattha yaṃ ekacco ekaṃ kāsavaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupitvā pattacīvaraṃ aṃse laggetvā chattaṃ ādāya sarīrato sedehi paggharantehi divasena sattatṭhayaohanāni gacchati, yaṃ vā pana buddhā kiñcideva bodhaneyyasattaṃ disvā yojanasatampi yojanasahassampi khaṇena gacchanti, esā turitacārikā nāma. Devasikaṃ pana gāvutaṃ aḍḍhayaohanam tigāvutaṃ yojananti ettakaṃ addhānaṃ ajjatanāya nimantanam adhivāsayaṃ janasaṅghaṃ karoto gamanaṃ, esā aturitacārikā nāma. Ayaṃ idha adhippetā.

Nanu ca thero pañcavīsati vassāni chāyā viya dasabalassa pacchato pacchato gacchantova ahosi, “kahaṃ ānando”ti vacanassa okāsameva na adāsi, so kismiṃ kāle bhikkhusaṅghena saddhiṃ cārikaṃ carituṃ okāsaṃ labhatīti? Satthu parinibbānasaṃvacchare. Parinibbute kira satthari mahākassapatthero satthu parinibbāne sannipatitassa bhikkhusaṅghassa majjhe nisīditvā dhammavinayasaṅgāyanatthaṃ pañcasate bhikkhū uccinitvā, “āvuso, mayaṃ rājagahe vassaṃ vasantā dhammavinayaṃ saṅgāyissāma, tumhe pure vassūpanāyikāya attano palibodhaṃ ucchinditvā rājagahe sannipatatā”ti vatvā attanā rājagahaṃ gato. Ānandattheropi bhagavato pattacīvaraṃ ādāya mahājanaṃ saññāpento sāvattiṃ gantvā tato nikkhamma rājagahaṃ gacchanto dakkhiṇāgirismiṃ cārikaṃ cari. Taṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ.

Yebhuyyena kumārabhūtāti ye te hīnāyāvattā nāma, te yebhuyyena kumārakā daharā taruṇā ekavassikadvevassikā bhikkhū ceva anupasampannakumārakā ca. Kasmā panete pabbajitā, kasmā hīnāyāvattāti? Tesam kira mātāpitāro cintesum - “ānandatthero satthu vissāsiko aṭṭha vare yācitvā upatṭhahati, icchiticchitaṭṭhānaṃ satthāraṃ gahetvā gantuṃ sakkoti, amhākaṃ dārake etassa santike pabbājema, so satthāraṃ gahetvā āgamissati, tasmīṃ āgate mayaṃ mahāsakkāraṃ kātuṃ labhissāmā”ti. Iminā tāva kāraṇena nesaṃ ñātakā te pabbājesum. Satthari pana parinibbute tesam sā patthanā upacchinnā, atha te ekadivaseneva uppabbājesum.

Yathābhirantanti yathāruciya yathāajjhāsayena. Tikabhojanaṃ paññattanti, idaṃ “gaṇabhojane aññatra samayā pācittiya”nti. Idaṃ sandhāya vuttaṃ. Tattha hi tiṇṇaṃ janānaṃ akappiyanimantanam sādīyitvā ekato paṭiggaṇhantānampi anāpatti, tasmā “tikabhojana”nti vuttaṃ.

Dummaṅkūnaṃ puggalānaṃ niggahāyāti dussīlapuggalānaṃ niggaṇṇhanatthaṃ. Pesalānaṃ bhikkhūnaṃ phāsuvihārāyāti dummaṅkūnaṃ niggaheneva pesalānaṃ uposathapavāraṇā vattanti, samaggavāso hoti, ayaṃ tesāṃ phāsuvihāro hoti, imassa phāsuvihārassa atthāya. Mā pāpicchā pakkhaṃ nissāya saṅghaṃ bhindeyyunti yathā devadatto sapaṇiso kulesu viññāpetvā bhuñjanto pāpicche nissāya saṅghaṃ bhindi, evaṃ aññepi pāpicchā gaṇabandhena kulesu viññāpetvā bhuñjamānā gaṇaṃ vaḍḍhetvā taṃ pakkhaṃ nissāya mā saṅghaṃ bhindeyyunti, iti iminā kāraṇena paññattanti attho. Kulānuddayatāya cāti bhikkhusaṅghe uposathapavāraṇaṃ katvā samaggavāsaṃ vasante manussā salākabhattādīni datvā saggaparāyaṇā bhavanti, iti imāya kulānuddayatāya ca paññattanti attho.

Sassaghātaṃ maññe carasīti sassaṃ ghātento viya āhiṇḍasi. Kulūpaghātaṃ maññe carasīti kulāni upaghātento viya hananto viya āhiṇḍasi. Olujjati viasesena palujjati bhijjati. Palujjanti kho te, āvuso, navappāyāti, āvuso, ete tuyhaṃ pāyena yebhuyyena navakā ekavassikaduvassikā daharā ceva sāmaṇerā ca palujjanti bhijjanti. Na vāyaṃ kumārako mattamaññāsīti ayaṃ kumārako attano pamāṇaṃ na jānāti therāṃ tājento āha.

Kumārakavādā na muccāmāti kumārakavādato na muccāma. Tathā hi pana tvanti idamassa evaṃ vattabbatāya kāraṇadassanatthaṃ vuttaṃ. Ayañhettha adhippāyo - yasmā tvaṃ imehi navehi bhikkhūhi indriyaṃ vararahitehi saddhiṃ vicarasi, tasmā kumārakehi saddhiṃ vicaranto kumārakoti vattabbataṃ arahasīti.

Aññatitthiayapubbo samānoti idaṃ yasmā therassa imasmiṃ sāsane neva ācariyo na upajjhāyo paññāyati, sayāṃ kāsāyāni gahetvā nikkhanto, tasmā anattamanatāya aññatitthiayapubbataṃ āropayamānā āha.

Sahasāti ettha rāgamohacāropi sahasācāro, idaṃ pana dosacāravasena vuttaṃ. Appaṭisaṅkhāti appaccavekkhitvā, idāni attano pabbajjaṃ sodhento yatvāhaṃ, āvusotiādimāha. Tattha aññaṃ satthāraṃ uddisitunti ṭhapetvā bhagavantaṃ aññaṃ mayhaṃ satthāti evaṃ uddisituṃ na jānāmi. Sambādho gharāvāsotiādisu saccepi satthihamthe ghare yojanasatantarepi vā dve jāyampatikā vasanti, tathāpi tesāṃ sakiñcanasapalibodhaṭṭhena gharāvāso sambādhoyeva. Rajāpathoti rāgarajādīnaṃ utthānaṭṭhānanti mahāaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ. “Āgamanapatho”tipi vattuṃ vaṭṭati. Alagganaṭṭhena abbhokāso viyāti abbhokāso. Pabbajito hi kūtāgāraratanamayapāsādadevavimānādīsu pihitadvāravātapānesu paṭicchannesu vasantopi neva laggati na sajjati na bajjhati, tena vuttaṃ “abbhokāso pabbajjā”ti. Apica sambādho gharāvāso kusalakiriyāya okāsābhāvato rajāpatho asaṃvutasaṅkāraṭṭhānaṃ viya rajānaṃ, kilesarajānaṃ sannipātaṭṭhānato, abbhokāso pabbajjā kusalakiriyāya yathā sukhaṃ okāsasabbhāvato.

Nayidaṃ sukaraṃ...pe... pabbajeyyanti ettha ayaṃ saṅkhepakathā - yadetāṃ sikkhattayabrahmacariyaṃ ekampi divasaṃ akhaṇḍaṃ katvā carimakacittaṃ pāpetabbatāya ekantaparipuṇṇaṃ caritabbaṃ, ekadivasaṃ ca kilesamalena amalīnaṃ katvā carimakacittaṃ pāpetabbatāya ekantaparisuddhaṃ, saṅkhalikhitaṃ likhitasāṅkhasadisāṃ dhotasaṅkhasappaṭibhāgaṃ caritabbaṃ, idaṃ na sukaraṃ agāraṃ ajjhāvasatā agāramajjhe vasantena ekantaparipuṇṇaṃ...pe... carituṃ, yaṃ nūnāhaṃ kesamassaṃ ohāretvā kasāyarasapītātāya kāsāyāni brahmacariyaṃ carantānaṃ anucchavikāni vatthāni acchādetvā paridahitvā agārasmā nikkhamitvā

anagāriyaṃ pabbajeyyanti. Ettha ca yasmā agārassa hitaṃ kasivaṇṇijjādikammaṃ agāriyanti vuccati, taṃ pabbajjāya natthi, tasmā pabbajjā anagāriyāti ñātābbā, taṃ anagāriyaṃ. Pabbajeyyanti paṭipajjeyyaṃ.

Paṭapilotikānanti jiṇṇapilotikānaṃ terasahatthopi hi navasāṭako dasānaṃ chinnakālato paṭṭhāya pilotikāti vuccati. Iti mahārahāni vatthāni chinditvā kataṃ saṅghāṭiṃ sandhāya “paṭapilotikānaṃ saṅghāṭi”nti vuttaṃ. Addhānamaggappaṭipannoti aḍḍhayaḍḍhayaṃ paṭṭhāya maggo addhānanti vuccati, taṃ addhānamaggaṃ paṭipanno, dīghamaggaṃ paṭipannoti attho.

Idāni yathā esa pabbajito, yathā ca addhānamaggaṃ paṭipanno, imassatthassa āvibhāvatthaṃ abhinīhārato paṭṭhāya anupubbikathā kathetābbā - atīte kira kappasatasahassamatthake padumuttaro nāma satthā udapādi, tasmīṃ haṃsavatīnagaraṃ upanissāya kheme migadāye viharante vedeho nāma kuṭumbiko asītikoṭṭidhanavibhavo pātova subhojanaṃ bhuñjitvā uposathaṅgāni adhiṭṭhāya gandhapupphādīni gahetvā vihāraṃ gantvā satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Tasmīṃ khaṇe satthā mahānisabhattheraṃ nāma tatiyasāvakaṃ “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakaṇaṃ bhikkhūnaṃ dhutavādānaṃ yadidaṃ nisabho”ti etadagge ṭhapesi. Upāsako taṃ sutvā pasanno dhammakathāvasāne mahājane utṭhāya gate satthāraṃ vanditvā, “bhante, sve mayhaṃ bhikkhaṃ adhivāsethā”ti āha. Mahā kho, upāsaka, bhikkhusaṅghoti. Kittako bhagavāti. Aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassanti. Bhante, ekaṃ sāmaṇerampi vihāre asesetvā bhikkhaṃ adhivāsethāti. Satthā adhivāsesi. Upāsako satthu adhivāsanaṃ viditvā gehaṃ gantvā mahādānaṃ sajjetvā punadivase satthu kālaṃ ārocāpesi. Satthā pattacīvaramādāya bhikkhusaṅghaparivuto upāsakassa gharaṃ gantvā paññattāsane nisinno dakkhiṇodakāvasāne yāgubhattādīni sampaṭicchanto bhattavissaggaṃ akāsi. Upāsakopi satthu santike nisīdi.

Tasmīṃ antare mahānisabhatthero piṇḍāya caranto tameva vīthiṃ paṭipajji. Upāsako disvā utṭhāya gantvā therāṃ vanditvā “pattaṃ, bhante, no dethā”ti āha. Thero pattaṃ adāsi. Bhante, idheva pavisatha, satthāpi gehe nisinnoti. Na vaṭṭissati upāsakāti. Upāsako therassa pattaṃ gahetvā piṇḍapātassa pūretvā nīharitvā adāsi. Tato therāṃ anugantvā nivatto satthu santike nisīditvā evamāha - “bhante, mahānisabhatthero ‘satthā gehe nisinno’ti vuttepi pavisituṃ na icchi, atthi nu kho etassa tumhākaṃ guṇehi atireko guṇo”ti. Buddhānañca vaṇṇamaccheraṃ nāma natthi. Atha satthā evamāha - “upāsaka, mayaṃ bhikkhaṃ āgamayamānā gehe nisīdāma, so bhikkhu na evaṃ nisīditvā bhikkhaṃ udikkhati. Mayaṃ gāmantasenaṃ vasāma, so araññasmiṃyeva vasati. Mayaṃ channe vasāma, so abbhokāsamhiyeva vasati. Iti tassa ayañca ayañca guṇo”ti mahāsamuddaṃ pūrayamānova kathesi. Upāsako pakatiyāpi jalamānadīpo telena āsitto viya suṭṭhutaṃ pasanno hutvā cintesi - “kiṃ mayhaṃ aññāya sampattiyā, anāgate ekassa buddhassa santike dhutavādānaṃ aggabhāvatthāya patthanaṃ karissāmī”ti?

So punapi satthāraṃ nimantetvā teneva niyāmena satta divasāni dānaṃ datvā sattame divase aṭṭhasaṭṭhibhikkhusatasahassassa ticīvarāni datvā satthu pādamūle nipajjitvā evamāha - “yaṃ me, bhante, satta divasāni dānaṃ dentassa mettaṃ kāyakammaṃ mettaṃ vacīkammaṃ mettaṃ manokammaṃ, imināhaṃ na aññaṃ devasampattiṃ vā sakkamārabrahmasampattiṃ vā patthemī, idaṃ pana me kammaṃ anāgate ekassa buddhassa santike mahānisabhattherena pattaṭṭhānantaraṃ pāpuṇanattāya terasadhutaṅgadharānaṃ aggabhāvassa

paccayo hotū”ti. Satthā “mahantaṃ ṭhānaṃ iminā patthitaṃ, samijjhissati nu kho”ti olokento samijjhanabhāvaṃ disvā āha - “manāpaṃ te ṭhānaṃ patthitaṃ, anāgate sataṣaḥsakappamatthake gotamo nāma buddho uppajjissati, tassa tvaṃ tatiyasāvako mahākassapatthero nāma bhavissasi”ti. Taṃ sutvā upāsako “buddhānaṃ dve kathā nāma natthi”ti punadivase pattabbaṃ viya taṃ sampattiṃ amaññittha. So yāvatāyukaṃ sīlaṃ rakkhivā tattha kālaṅkato sagge nibbatti.

Tato paṭṭhāya devamanussesu sampattiṃ anubhavanto ito ekanavutikappe vipassimhi sammāsambuddhe bandhumatīnagaraṃ nissāya kheme migadāye viharante devaḷokā cavitvā aññatarasmiṃ parijjñe brāhmaṇakule nibbatti. Tasmiṃca kāle “vipassī bhagavā sattame sattame saṃvacchare dhammaṃ katheti”ti mahantaṃ kolāhalaṃ hoti. Sakalajambudīpe devatā “satthā dhammaṃ kathessati”ti ārocenti, brāhmaṇo taṃ sāsanaṃ assosi. Tassa ca nivāsanaṣāṭako eko hoti, tathā brāhmaṇiyā, pārupanaṃ pana dvinnampi ekameva. Sakalanagare “ekasāṭakabrāhmaṇo”ti paññāyati. Brāhmaṇānaṃ kenacideva kiccena sannipāte sati brāhmaṇiṃ gehe ṭhapetvā sayāṃ gacchati, brāhmaṇīnaṃ sannipāte sati sayāṃ gehe tiṭṭhati, brāhmaṇī taṃ vatthaṃ pārupitvā gacchati. Tasmīṃ pana divase brāhmaṇo brāhmaṇiṃ āha - “bhoti, kiṃ rattiṃ dhammassavanaṃ suṇissasi divā”ti? “Mayaṃ mātugāmajātikā nāma rattiṃ sotuṃ na sakkoma, divā sossāmī”ti brāhmaṇaṃ gehe ṭhapetvā vatthaṃ pārupitvā upāsikāhi saddhiṃ divā gantvā satthāraṃ vanditvā ekamante nisinnā dhammaṃ sutvā upāsikāhiyeva saddhiṃ āgamāsi. Atha brāhmaṇo brāhmaṇiṃ gehe ṭhapetvā vatthaṃ pārupitvā vihāraṃ gato.

Tasmīṃ ca samaye satthā parisamajjhe alaṅkatadhammāsane sannisinno cittabījaniṃ ādāya ākāsaḡaṅgaṃ otārento viya sineruṃ matthaṃ katvā sāgaraṃ nimmathento viya dhammakathaṃ katheti. Brāhmaṇassa parisante nisinnassa dhammaṃ suṇantassa paṭhamayāmasmiṃyeva sakalasārīraṃ pūrayamānā pañcavaṇṇā pīti uppajji. So pārutavatthaṃ saṅgharivā “dasabalassa dassāmī”ti cintesi. Athassa ādīnavasahassaṃ dassayamānaṃ maccheraṃ uppajji, so “brāhmaṇiyā ca mayhañca ekameva vatthaṃ, aññaṃ kiñci pārupanaṃ natthi, apārupitvā ca nāma bahi carituṃ na sakkā”ti sabbathāpi adātukāmo ahoṣi. Athassa nikkhante paṭhamayāme majjhimayāme pi tatheva pīti uppajji, so tatheva ca cintetvā tatheva adātukāmo ahoṣi. Athassa majjhimayāme nikkhante pacchimayāme pi tatheva pīti uppajji, so “taraṇaṃ vā hotu maraṇaṃ vā, pacchāpi jānissāmī”ti vatthaṃ saṅgharivā satthu pādamaḷe ṭhapesi. Tato vāmahaṭthaṃ ābhujitvā dakkhiṇena hatthena tikkhattuṃ apphoṭetvā “jitaṃ me jitaṃ me”ti tayo vāre nadi.

Tasmiṃca samaye bandhumarājā dhammāsanaṣsa pacchato antosāṇiyaṃ nisinno dhammaṃ suṇāti. Rañño ca nāma “jitaṃ me”ti saddo amanāpo hoti. So purisaṃ pesesi “gaccha etaṃ puccha kiṃ vadesi”ti? So tena gantvā pucchito āha - “avasesā hatthiyānādīni āruyha asicammādīni gahetvā parasenaṃ jinanti, na taṃ acchariyaṃ, ahaṃ pana pacchato āgacchantassa kūṭaḡoṇassa muggarena sīsaṃ bhinditvā taṃ palāpento viya maccheracittaṃ madditvā pārutavatthaṃ dasabalassa adāsiṃ, taṃ me macchariyaṃ jita”nti āha. Puriso gantvā taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā āha - “amhe bhaṇe dasabalassa anurūpaṃ na jānimhā, brāhmaṇo pana jānī”ti vatthayugampi pesesi. Taṃ disvā brāhmaṇo cintesi - “ayaṃ mayhaṃ tuṇhī nisinnassa paṭhamāṃ kiñci adatvā satthu guṇe kathentassa adāsi, satthu guṇe paṭicca uppannaṃ mayhaṃ ko attho”ti tampi vatthayugaṃ dasabalasseva adāsi. Rājā “kiṃ brāhmaṇena kata”nti? Pucchitvā, “tampi tena vatthayugaṃ

tathāgatasseva dinna”nti sutvā aññāni dve vatthayugāni pesesi. So tānipi adāsi. Rājā aññānīpi cattārīti evaṃ yāva dvattiṃsa vatthayugāni pesesi. Atha brāhmaṇo “idaṃ vaḍḍhetvā gahaṇaṃ viya hotī”ti attano atthāya ekaṃ brāhmaṇiyā atthāya ekanti dve vatthayugāni gahetvā tiṃsa yugāni tathāgatasseva adāsi. Tato paṭṭhāya ca satthu vissāsiko jāto.

Atha naṃ rājā ekadivasaṃ sītasamaye satthu santike dhammaṃ suṇantaṃ disvā sataṣaḥsaḥsaḥsaṃ attano pārutaṃ rattakambalaṃ datvā āha - “ito paṭṭhāya idaṃ pārupitvā dhammaṃ suṇāhī”ti. So “kiṃ me iminā kambalena imasmiṃ pūtikāye upanītenā”ti? Cintetvā, antogandhakuṭiyāṃ tathāgatamañcassa upari vitānaṃ katvā agamāsi. Atha ekadivasaṃ rājā pātova vihāraṃ gantvā antogandhakuṭiyāṃ satthu santike nisīdi. Tasmiṃca samaye chabbaṇṇā buddharasmiyo kambalaṃ paṭihaññanti, kambalo ativiya virocāti. Rājā uddhaṃ olovento sañjānitvā āha - “bhante, amhākaṃ esa kambalo, amhehi ekasāṭakabrāhmaṇassa dinno”ti. Tumhehi, mahārāja, brāhmaṇo pūjito, brāhmaṇena ahaṃ pūjitoti. Rājā “brāhmaṇo yuttakaṃ aññāsi, na maya”nti pasīditvā yaṃ manussānaṃ upakārabhūtaṃ, taṃ sabbaṃ aṭṭhaṭṭhakaṃ katvā sabbaṭṭhakaṃ nāma dānaṃ datvā purohitaṭṭhāne ṭhapesi. Sopi “aṭṭhaṭṭhakaṃ nāma catusaṭṭhi hotī”ti catusaṭṭhi salākabhattāni upanibandhāpetvā yāvajīvaṃ dānaṃ datvā sīlaṃ rakkhitvā tato cuto sagge nibbatti.

Puna tato cuto imasmiṃ kappe koṇāgamanassa ca bhagavato kassapadasabalassa cāti dvinnaṃ buddhānaṃ antare bārāṇasiyaṃ kuṭumbiyaghare nibbatto, so vuddhimanvāya gharāvāsaṃ vasanto ekadivasaṃ araññe jaṅghavihāraṃ carati. Tasmiṃca samaye paccekabuddho nadītīre cīvarakammaṃ karonto anuvāte appahonte saṅgharitvā ṭhapetum āraddho. So disvā, “kasmā, bhante, saṅgharitvā ṭhapethā”ti? Āha. Anuvāto nappahotīti. “Iminā, bhante, karoṭhā”ti sāṭakaṃ datvā, “nibbattanibbattaṭṭhāne me kenaci parihāni mā hotū”ti patthanaṃ paṭṭhapesi. Gharepissa bhaginiyā saddhiṃ bhariyāya kalahaṃ karontiyā paccekabuddho piṇḍāya pāvisi.

Athassa bhaginī paccekabuddhassa piṇḍapātaṃ datvā tassa bhariyaṃ sandhāya “evarūpaṃ bālaṃ yojanasatena parivajjeyya”nti patthanaṃ paṭṭhapesi. Sā gehadvāre ṭhitā taṃ sutvā, “imāya dinnaṃ bhattaṃ esa mā bhuñjatū”ti pattaṃ gahetvā piṇḍapātaṃ chaḍḍetvā kalalassa pūretvā adāsi. Itarā disvā, “bāle maṃ tāva akkosa vā pahara vā. Evarūpassa pana dve asaṅkheyyāni pūritapāramissa pattato bhattaṃ chaḍḍetvā kalalaṃ dātum na yutta”nti āha. Athassa bhariyāya paṭisaṅkhānaṃ uppajji. Sā “tiṭṭhatha, bhante”ti kalalaṃ chaḍḍetvā pattaṃ dhovitvā gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā pavarassa catumadhurassa pūretvā upari āsittena padumagabbhavaṇṇena sappinā vijjotamānaṃ paccekabuddhassa hatthe ṭhapetvā, “yathā ayaṃ piṇḍapāto obhāsajāto, evaṃ obhāsajātaṃ me sarīraṃ hotū”ti patthanaṃ paṭṭhapesi. Paccekabuddho anumoditvā ākāsaṃ pakkhandi. Tepi jāyampatikā yāvatāyukaṃ kusalaṃ katvā sagge nibbattitvā puna tato cavitvā upāsako bārāṇasiyaṃ asītikoṭivibhavassa seṭṭhino putto hutvā nibbatti, itarā tādisasseva dhītā hutvā nibbatti.

Tassa vuddhippattassa tameva seṭṭhidhītaṃ ānayaṃsu. Tassā pubbe adinnavipākassa tassa kammaṃ ānubhāvena patikulaṃ pavitṭhamattāya ummārabbhantare sakalasarīraṃ ugghāṭitavaccakuṭi viya duggandhaṃ jātaṃ. Seṭṭhikumāro “kassāyaṃ gandho”ti pucchitvā “seṭṭhikaññāyā”ti sutvā “nīharatha nīharathā”ti ābhataniyāmeneva kulagharaṃ pesesi. Sā eteneva nīhārena sattasu

ṭhānesu paṭinivattitā cintesi - “aham sattasu ṭhānesu paṭinivattā. Kiṃ me jīvitenā”ti? Attano ābharaṇabhaṇḍaṃ bhañjāpetvā suvaṇṇiṭṭhakaṃ kāresi ratanāyataṃ vidatthivitthataṃ caturaṅgulubbedhaṃ. Tato haritālamanosilāpiṇḍaṃ gahetvā atṭha uppalahatthake ādāya kassapadasabalassa cetiyakaraṇatṭhānaṃ gatā. Tasmiṃca khaṇe ekā iṭṭhakaṃ parikkhipitvā āgacchamānā ghaṭaniṭṭhakāya ūnā hoti. Setṭhidiḥitā vaḍḍhakiṃ āha - “imaṃ iṭṭhakaṃ ettha ṭhapethā”ti. Amma, bhaddake kāle āgatāsi, sayameva ṭhāpehīti. Sā āruya telenā haritālamanosilaṃ yojetvā tena bandhanena iṭṭhakaṃ paṭiṭṭhapetvā upari atṭhahi uppalahatthakehi pūjaṃ katvā vanditvā, “nibbattanibbattaṭṭhāne me kāyato candanagandho vāyatu, mukhato uppalagandho”ti patthanaṃ katvā, cetiyaṃ vanditvā, padakkhiṇaṃ katvā agamāsi.

Atha tasmimyeva khaṇe yassa setṭhiputtassa paṭhamaṃ gehaṃ nītā, tassa taṃ ārabha sati udapādi. Nagarepi nakkhattaṃ saṃghuṭṭhaṃ hoti. So upatṭhāke āha - “tadā idha ānītā setṭhidiḥitā atthi, kahaṃ sā”ti? “Kulagehe sāmī”ti. “Ānetha naṃ, nakkhattaṃ kilissāmā”ti. Te gantvā, taṃ vanditvā ṭhitā “kiṃ, tātā, āgatatthā”ti? Tāya puṭṭhā taṃ pavattiṃ ācikkhiṃsu. “Tātā, mayā ābharaṇabhaṇḍena cetiyaṃ pūjitaṃ, ābharaṇaṃ me natthī”ti. Te gantvā setṭhiputtassa ārocesuṃ. “Ānetha naṃ, piḷandhanaṃ labhissāmā”ti. Te ānayaṃsu. Tassā saha gharappavesena sakalagehaṃ candanagandhañceva nīluppalagandhañca vāyi.

Setṭhiputto taṃ pucchi - “paṭhamaṃ tava sarīrato duggandho vāyi, idāni pana te sarīrato candanagandho, mukhato uppalagandho vāyati. Kiṃ eta”nti? Sā ādito paṭṭhāya attano katakammaṃ ārocesi. Setṭhiputto “niyyānikaṃ vata buddhānaṃ sāsana”nti pasīditvā yojanikaṃ suvaṇṇacetiyaṃ kambalakañcukena parikkhipitvā tattha tattha rathacakkappamāṇehi suvaṇṇapadumehi alaṅkari. Tesam dvādasahatthā olambakā honti. So tattha yāvatāyukaṃ ṭhatvā sagge nibbattitvā tato cuto bārāṇasito yojanamatte ṭhāne aññatarasmim amaccakule nibbatti. Setṭhikaññā devalokato cavitvā rājakule jeṭṭhadhītā hutvā nibbatti.

Tesu vayappattesu kumārassa vasanagāme nakkhattaṃ saṃghuṭṭhaṃ, so mātaraṃ āha - “sāṭakaṃ me amma dehi, nakkhattaṃ kilissāmī”ti. Sā dhotavatthaṃ nīharitvā adāsi. “Amma thūlaṃ ida”nti. Aññaṃ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Aññaṃ nīharitvā adāsi, tampi paṭikkhipi. Atha naṃ mātā āha - “tātā, yādise gehe mayaṃ jātā, natthi no ito sukhumatarassa paṭilābhāya puñña”nti. “Labhanatṭhānaṃ gacchāmi ammā”ti. “Putta ahaṃ ajjeva tuyhaṃ bārāṇasinagare rajjapaṭilābhampi icchāmī”ti. So mātaraṃ vanditvā āha - “gacchāmi ammā”ti. “Gaccha, tātā”ti. Evaṃ kirassā cittaṃ ahosi - “kahaṃ gamissati, idha vā ettha vā gehe nisīdissati”ti? So pana puññaniyāmena nikkhamitvā bārāṇasiṃ gantvā uyyāne maṅgalasilāpaṭṭe sasīsaṃ pārupitvā nipajji. So cā bārāṇasirañño kālaṅkatassa sattamo divaso hoti.

Amaccā rañño sarīrakiccaṃ katvā rājaṅgaṇe nisīditvā mantayaṃsu - “rañño ekā dhītāva atthi, putto natthi. Arājakaṃ rajjaṃ na tiṭṭhati. Ko rājā hotī”ti mantetvā, “tvaṃ hohi, tvaṃ hohī”ti. Purohito āha - “bahuṃ oloketuṃ na vaṭṭati, phussarathaṃ vissajjemā”ti. Te kumudavaṇṇe cattāro sindhave yojetvā, pañcavidhaṃ rājakudhabhaṇḍaṃ setacchattañca rathasmimyeva ṭhapetvā rathaṃ vissajjetvā pacchato tūriyāni paggaṇhāpesuṃ. Ratho pācīnadvārena nikkhamitvā uyyānābhimukho ahosi, “paricayena uyyānābhimukho gacchati, nivattemā”ti keci āhaṃsu. Purohito “mā nivattayitthā”ti āha. Ratho kumāraṃ padakkhiṇaṃ katvā ārohanasajjo hutvā atṭhāsi. Purohito pārupanakaṇṇaṃ apanetvā pādatalāni olokento “tiṭṭhatu ayaṃ dīpo, dvisahassadīpaparivāresu catūsu dīpesu esa rajjaṃ kātuṃ

yutto’’ti vatvā, ‘‘punapi tūriyāni paggaṇhātha punapi paggaṇhāthā’’ti tikkhattuṃ tūriyāni paggaṇhāpesi.

Atha kumāro mukhaṃ vivaritvā oloketvā, ‘‘kena kammena āgatatthā’’ti? Āha. ‘‘Deva, tumhākaṃ rajjaṃ pāpuṇātī’’ti. ‘‘Rājā kaha’’nti. ‘‘Devattaṃ gato sāmī’’ti. ‘‘Kati divasā atikkantā’’ti? ‘‘Aja sattamo divaso’’ti. ‘‘Putto vā dhītā vā natthī’’ti. ‘‘Dhītā atthi deva, putto natthī’’ti. ‘‘Tena hi karissāmi rajja’’nti. Te tāvadeva abhisekamaṇḍapaṃ katvā rājadhītaraṃ sabbālaṅkārehi alaṅkaritvā uyyānaṃ ānetvā kumārassa abhisekaṃ akaṃsu.

Athassa katābhisekassa satasahassagghaṇikaṃ vatthaṃ upahariṃsu. So ‘‘kimidaṃ, tātā’’ti? Āha. ‘‘Nivāsanavatthaṃ devā’’ti. ‘‘Nanu, tātā, thūla’’nti. ‘‘Manussānaṃ paribhogavatthesu ito sukhumataraṃ natthi devā’’ti. ‘‘Tumhākaṃ rājā evarūpaṃ nivāsesī’’ti? ‘‘Āma, devā’’ti. ‘‘Na maññe puñṇavā tumhākaṃ rājā, suvaṇṇabhiṅgāraṃ āharatha, labhissāma vattha’’nti. Suvaṇṇabhiṅgāraṃ āhariṃsu. So uttāhāya hatthe dhovitvā, mukhaṃ vikkhāletvā, hatthena udakaṃ ādāya, puratthimadisāya abbhukkiri, ghanapathaviṃ bhinditvā atṭha kapparukkhā uttāhāṃsu. Puna udakaṃ gahetvā dakkhiṇaṃ pacchimaṃ uttaraṃ evaṃ catasso disā abbhukkiri, sabbadisāsu atṭha atṭha katvā dvattiṃsa kapparukkhā uttāhāṃsu. So ekaṃ dibbadussaṃ nivāsetvā ekaṃ pārupitvā ‘‘nandarañño vijite suttakantikā itthiyo mā suttaṃ kantiṃsūti evaṃ bheriṃ cārāpethā’’ti vatvā, chattaṃ ussāpetvā, alaṅkatapaṭiyatto hatthikkhandhavaragato nagaraṃ pavisitvā, pāsādaṃ āruya mahāsampattiṃ anubhavi.

Evaṃ kāle gacchante ekadivasaṃ devī rañño sampattiṃ disvā, ‘‘aho tapassī’’ti kārūṇṇākāraṃ dassesi. ‘‘Kimidaṃ devī’’ti? Ca puttā, ‘‘atimahatī, deva, sampatti, atīte buddhānaṃ saddahitvā kalyāṇaṃ akattha, idāni anāgatassa paccayaṃ kusalaṃ na karoṭhā’’ti? Āha. ‘‘Kassa dassāmi? Sīlavanto natthī’’ti. ‘‘Asuñño, deva, jambudīpo arahantehi, tumhe dānameva sajjetha, ahaṃ arahante lacchāmi’’ti āha. Rājā punadivase pācīnadvāre dānaṃ sajjāpesi. Devī pātova uposathaṅgāni adhiṭṭhāya uparipāsāde puratthābhimukhā urena nipajjitvā - ‘‘sace etissā disāya arahanto atthi, āgacchantu amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhantū’’ti āha. Tassaṃ disāyaṃ arahanto nāhesuṃ. Taṃ sakkāraṃ kapaṇaddhikayācakānaṃ adaṃsu.

Punadivase dakkhiṇadvāre dānaṃ sajjitvā tattheva akāsi, punadivase pacchimadvāre. Uttaradvāre sajjitadivase pana deviyā tattheva nimantentiyaṃ himavante vasantānaṃ padumavatiyā puttānaṃ pañcasatānaṃ paccekabuddhānaṃ jeṭṭhako mahāpadumapaccekabuddho bhātike āmantesi ‘‘mārisā, nandarājā tumhe nimanteti, adhivāsetha tassā’’ti. Te adhivāsetvā punadivase anotattadahe mukhaṃ dhovitvā ākāseṇa āgantvā uttaradvāre otariṃsu. Manussā gantvā ‘‘pañcasatā, deva, paccekabuddhā āgatā’’ti rañño ārocesuṃ. Rājā saddhiṃ deviyā gantvā vanditvā pattaṃ gahetvā paccekabuddhe pāsādaṃ āropetvā tesāṃ dānaṃ datvā bhattakiccāvasāne rājā saṅghatherassa, devī saṅghanavakassa pādamūle nipajjitvā, ‘‘ayyā paccayehi na kilamissanti, mayaṃ puñṇena na hāyissāma, amhākaṃ yāvajīvaṃ idha nivāsāya paṭiññaṃ dethā’’ti paṭiññaṃ kāretvā uyyāne pañca paṇṇasālāsātāni pañca caṅkamanasātānīti sabbākārena nivāsattānaṃ sampādetvā tattha vasāpesuṃ.

Evam kāle gacchante rañño paccanto kupito. “Ahaṃ paccantaṃ vūpasametum gacchāmi, tvaṃ paccekabuddhesu mā pamajjī”ti devim ovaditvā gato. Tasmim anāgateyeve paccekabuddhānaṃ āyusaṅkhārā khīṇā. Mahāpadumapaccekabuddho tiyāmarattim jhānakīlaṃ kīlītvā aruṇuggamane ālambanaphalakaṃ ālambitvā tṭhitakova anupādisesāya nibbānadhātuyā parinibbāyi, etenupāyena sesāpīti sabbepi parinibbutā. Punadivase devī paccekabuddhānaṃ nisīdanaṭṭhānaṃ haritūpalittaṃ kāretvā pupphāni vikiritvā dhūpaṃ datvā tesam āgamaṇaṃ olokayantī nisinnā āgamaṇaṃ apassantī purisaṃ pesesi - “gaccha, tāta, jānāhi, kiṃ ayyānaṃ kiñci aphāsuka”nti? So gantvā mahāpadumassa paṇṇasālāya dvāraṃ vivaritvā tattha apassanto caṅkamaṇaṃ gantvā ālambanaphalakaṃ nissāya tṭhitaṃ disvā vanditvā, “kālo, bhante”ti āha. Parinibbutasarīraṃ kiṃ kathessati? So “niddāyati maññe”ti gantvā piṭṭhipāde hatthena parāmasi. Pādānaṃ sītalatāya ceva thaddhatāya ca parinibbutabhāvaṃ ñatvā dutiyassa santikaṃ agamāsi, evaṃ tatiyassāti sabbesaṃ parinibbutabhāvaṃ ñatvā rājakulaṃ gato. “Kahaṃ, tāta, paccekabuddhā”ti? Puṭṭho “parinibbutā, devī”ti āha. Devī kasantī rodantī nikkhamitvā nāgarehi saddhim tattha gantvā sādhuṃkīlitaṃ kāretvā paccekabuddhānaṃ sarīrakiccaṃ katvā dhātuyo gahetvā cetiyaṃ patitṭhāpesi.

Rājā paccantaṃ vūpasametvā āgato paccuggamaṇaṃ āgataṃ devim pucchi “kiṃ, bhadde, paccekabuddhesu nappamajji, nirogā ayyā”ti? “Parinibbutā devā”ti. Rājā cintesi - “evarūpānampi paṇḍitānaṃ maraṇaṃ uppajjati, amhākaṃ kuto mokkho”ti? So nagaraṃ agantvā uyyānameva pavisitvā jeṭṭhaputtaṃ pakkosāpetvā tassa rajjaṃ paṭiyādetvā sayam samaṇakapabbajjaṃ pabbaji, devīpi “imasmiṃ pabbajite ahaṃ kiṃ karissāmī”ti? Tattheva uyyāne pabbajitā. Dvepi jhānaṃ bhāvetvā tato cutā brahmaloke nibbattiṃsu.

Tesu tattheva vasantesu amhākaṃ satthā loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakko anupubbena rājagahaṃ pāvisi. Ayaṃ pippalimāṇavo magadharaṭṭhe mahātitthabrāhmaṇagāme kapilabrāhmaṇassa aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatto, ayaṃ bhaddā kāpilānī maddaraṭṭhe sāgalanagare kosiyagottabrāhmaṇassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ nibbattā. Tesam kho anukkamena vaḍḍhamānānaṃ pippalimāṇavassa vīsatime vasse bhaddāya soḷasame vasse sampatte mātāpitaro puttaṃ oloketvā, “tāta, tvaṃ vayappatto, kulavaṃso nāma patitṭhapetabbo”ti ativiya nippīlayiṃsu. Māṇavo āha - “mayhaṃ sotapathe evarūpaṃ kathaṃ mā kathetha. Ahaṃ yāva tumhe dharatha, tāva paṭijaggissāmi, tumhākaṃ pacchato nikkhamitvā pabbajissāmī”ti. Te katipāhaṃ atikkamitvā puna kathayiṃsu, sopi tattheva paṭikkhipi. Puna kathayiṃsu, punapi paṭikkhipi. Tato paṭṭhāya mātā niraṇṇaraṃ kathetiyeve.

Māṇavo “mama mātaraṃ saññāpessāmī”ti rattasuvaṇṇassa nikkhasahassaṃ datvā suvaṇṇakārehi ekaṃ itthirūpaṃ kārāpetvā tassa majjanaghaṭṭanādikammaṇariyosāne taṃ rattavatthaṃ nivāsāpetvā vaṇṇasampannehi pupphehi ceva nānāalaṅkārehi ca alaṅkārapetvā mātaraṃ pakkosāpetvā āha - “amma evarūpaṃ āramaṇaṃ labhanto gehe vasāmi, alabhanto na vasāmi”ti. Paṇḍitā brāhmaṇī cintesi - “mayhaṃ putto puññavā dinnadāno katābhinihāro, puññaṃ karonto na ekakova akāsi, addhā etena saha katapuñña suvaṇṇarūpakapaṭibhāgā bhavissati”ti atṭha brāhmaṇe pakkosāpetvā sabbakāmehi santappetvā suvaṇṇarūpakaṃ rathaṃ āropetvā, “gacchatha, tātā, yattha amhākaṃ jātigottabhogehi samānakule evarūpaṃ dārikaṃ passatha, imameva suvaṇṇarūpakaṃ, paṇṇākāraṃ katvā dethā”ti uyyojesi.

“Gaṇḍuppadake ayyā”ti. “Etehi kataṃ pāpaṃ kassa hotī”ti? “Tumhākaṃ, ayyā”ti. So cintesi - “sace etehi kataṃ pāpaṃ mayhaṃ hoti, kiṃ me karissati sattaasītikoṭṭidhanaṃ? Kiṃ dvādasayojo kammanto, kiṃ yantabaddhāni saṭṭhi mahātaḷākāni, kiṃ cuddasa gāmā? Sabbametaṃ bhaddāya kāpilāniyā niyyātetvā nikkhamitvā pabbajissāmī”ti.

Bhaddāpi kāpilāni tasmim̐ khaṇe abbhantaravatthumhi tayo tilakumbhe pattharāpetvā dhātīhi parivutā nisinnā kāke tilapāṇake khādamāne disvā, “ammā kiṃ ime khādanti”ti? Pucchi. “Pāṇake ayye”ti. “Akusalaṃ kassa hotī”ti? “Tumhākaṃ ayye”ti. Sā cintesi - “mayhaṃ catuhatthavatthaṃ nāḷikodanamattañca laddhum̐ vaṭṭati, yadi ca panetaṃ ettakena janena kataṃ akusalaṃ mayhaṃ hoti, bhavasahassenapi vaṭṭato sīsaṃ ukkhipitum̐ na sakkā, ayyaputte āgatamatteyeva sabbam̐ tassa niyyātetvā nikkhamma pabbajissāmī”ti.

Māṇavo āgantvā nhatvā pāsādaṃ āruya mahārahe pallaṅke nisīdi, athassa cakkavattino anucchavikaṃ bhojanaṃ sajjayim̐su. Dvepi bhuñjitvā parijane nikkhante rahogaṭā phāsukaṭṭhāne nisīdim̐su. Tato māṇavo bhaddaṃ āha - “bhadde, tvaṃ imaṃ gharaṃ āgacchantī kittakaṃ dhanaṃ āharī”ti? “Pañcapaṇṇāsa sakaṭasahassāni ayyā”ti. “Etaṃ sabbam̐, yā ca imasmim̐ ghare sattaasītikoṭṭiyo, yantabaddhā saṭṭhitaḷākādibhedā sampatti atthi, sabbam̐ tuyhaṃyeva niyyātemī”ti. “Tumhe pana ayyā”ti. “Ahaṃ pabbajissāmī”ti. “Ayyā ahampi tumhākaṃyeva āgamaṇaṃ olokayamānā nisinnā, ahampi pabbajissāmī”ti. Tesam̐ ādittapaṇṇakuṭi viya tayo bhavā upaṭṭhahim̐su. Te “pabbajissāmā”ti vatvā antarāpaṇato kasāyarasapītāni vatthāni mattikāpatte ca āharāpetvā aññaṃaññaṃ kese ohāretvā, “ye loke arahanto, te uddissa amhākaṃ pabbajjā”ti pabbajitvā thavikāsu patte osāpetvā aṃse laggetvā pāsādato otarim̐su. Gehe dāsesu ca kammakāresu ca na koci sañjāni.

Atha ne brāhmaṇagāmato nikkhamma dāsagāmadvārena gacchante ākappakuttavasena dāsagāmaṃvāsino sañjānim̐su. Te rudantā pādesu nipatitvā “kiṃ amhe anāthe karoṭha ayyā”ti? Āhaṃsu. “Mayaṃ, bhaṇe ‘ādittapaṇṇasālā viya tayo bhavā’ti pabbajimhā, sace tumhesu ekekaṃ bhujissaṃ karoma, vassasatampi nappahoti, tumheva tumhākaṃ sīsaṃ dhovitvā bhujissā hutvā jīvathā”ti vatvā tesam̐ rodantānaṃyeva pakkamim̐su. Thero purato gacchanto nivattitvā olokento cintesi - “ayaṃ bhaddā kāpilāni sakalajambudīpagghanikā itthī mayhaṃ pacchato āgacchati. Ṭhānaṃ kho panetaṃ vijjati, yaṃ kocideva evaṃ cinteyya ‘ime pabbajitvāpi vinā bhavitum̐ na sakkonti, ananucchavikaṃ karontī”ti. “Koci vā pana manaṃ padūsetvā apāyapūrako bhaveyya. Imaṃ pahāya mayā gantum̐ vaṭṭatī”ti cittam̐ uppādesi.

So purato gacchanto dvedhāpathaṃ disvā tassa matthake aṭṭhāsi. Bhaddāpi āgantvā vanditvā aṭṭhāsi. Atha naṃ āha - “bhadde, tādisim̐ itthim̐ mama pacchato āgacchantim̐ disvā, ‘ime pabbajitvāpi vinā bhavitum̐ na sakkonti’ti cintetvā amhesu paduṭṭhacitto mahājano apāyapūrako bhaveyya. Imasmim̐ dvedhāpathe tvaṃ ekaṃ gaṇha, ahaṃ ekena gamissāmī”ti. “Āma, ayya, pabbajitānaṃ mātugāmo nāma malaṃ, ‘pabbajitvāpi vinā na bhavanti’ti amhākaṃ dosaṃ passanti, tumhe ekaṃ maggaṃ gaṇhatha, vinā bhavissāmā”ti tikkhattum̐ padakkhiṇaṃ katvā catūsu ṭhānesu pañcapatitṭhitena vanditvā dasanakhasamodhānasamujjalaṃ añjalim̐ paggayha, “satasahassakappappamāṇe addhāne kato mittasanthavo ajja bhijjati”ti vatvā, “tumhe dakkhiṇajātikā nāma, tumhākaṃ dakkhiṇamaggo vaṭṭati, mayaṃ mātugāmā nāma vāmajātikā, amhākaṃ vāmamaggo vaṭṭatī”ti vanditvā maggaṃ

paṭipannā. Tesam dvedhābhūtakāle ayam mahāpathavī “aham cakkavāḷagirisinerupabbate dhāretum sakkontīpi tumhākam guṇe dhāretum na sakkomī”ti vadantī viya viravamānā akampi, ākāse asanisaddo viya pavatti, cakkavāḷapabbato unnadi.

Sammāsambuddho veḷuvanamahāvihāre gandhakuṭiyam nisinno pathavīkampanasaddam sutvā, “kassa nu kho pathavī kampatī”ti? Āvajjento “pippalimāṇavo ca bhaddā ca kāpilānī maṃ uddissa appameyyam sampattim pahāya pabbajitā, tesam viyogaṭṭhāne ubhinnaṃpi guṇabalena ayam pathavīkampō jāto, mayāpi etesam saṅgaham kātum vaṭṭatī”ti gandhakuṭito nikkhamma sayameva pattacīvaram ādāya, asītimahātheresu kañci anāmantetvā tigāvutaṃ maggaṃ paccuggamanam katvā rājagahassa ca nāḷandāya ca antare bahuputtakanigrodharukkhamūle pallaṅkam ābhujitvā nisīdi. Nisīdanto pana aññataro paṃsukūliko viya anisīditvā buddhavesam gahetvā asītihaṭṭhā ghanabuddharasmiyo vissajjento nisīdi. Iti tasmim khaṇe paṇṇachattasakaṭacakkakūṭāgārādippamāṇā buddharasmiyo ito cito ca vipphandantiyo vidhāvantiyo candimasahassasūriyasahassauggamanakālo viya kurumānā taṃ vanantaram ekobhāsam akaṃsu. Dvattimsamahāpurisalakkhaṇānam siriyā samujjalitatārāgaṇam viya gaganam, supupphitakamalakuvalayam viya salilam, vanantaram virocittha. Nigrodharukkhasa nāma khandho seto hoti, pattāni nīlāni pakkāni rattāni. Tasmim pana divase satasākho nigrodharukkho suvaṇṇavaṇṇo ahosi.

Iti yā sā addhānamaggappaṭipannoti padassa attham vatvā, “idāni yathā esa pabbajito, yathā ca addhānamaggaṃ paṭipanno. Imassa atthassa āvibhāvattham abhinīhārato paṭṭhāya ayam anupubbikathā kathetabbā”ti vuttā, sā evam veditabbā.

Antarā ca rājagaham antarā ca nāḷandanti rājagahassa ca nāḷandāya ca antare. Satthārañca vatāham passeyyam bhagavantameva passeyyanti sace aham satthāram passeyyam, imaṃyeva bhagavantam passeyyam. Na hi me ito aññena satthārā bhavitum sakkāti. Sugatañca vatāham passeyyam bhagavantameva passeyyanti sace aham sammāpaṭipattiyā suṭṭhu gatattā sugataṃ nāma passeyyam, imaṃyeva bhagavantam passeyyam. Na hi me ito aññena sugatena bhavitum sakkāti. Sammāsambuddhañca vatāham passeyyam bhagavantameva passeyyanti sace aham sammā sāmāñca saccāni buddhattā sammāsambuddham nāma passeyyam, imaṃyeva bhagavantam passeyyam. Na hi me ito aññena sammāsambuddhena bhavitum sakkāti ayamettha adhippāyo. Evam dassaneneva “bhagavati ‘ayam satthā, ayam sugato, ayam sammāsambuddho’ti nikkaṅkho aham, āvuso, ahosi”nti dīpeti. Satthā me, bhanteti idaṃ kiñcāpi dve vāre āgataṃ, tikkhattum pana vuttanti veditabbam. Iminā hi so “evam tikkhattum sāvakattaṃ sāvesim, āvuso”ti dīpeti.

Ajānaññevāti ajānamānova. Dutiyapadehi ese va nayo. Muddhāpi tassa vipateyyāti yassa aññassa “ajānaṃyeva jānāmī”ti paṭiññassa bāhirakassa satthuno evam sabbacetasa samannāgato pasannacitto sāvako evarūpaṃ paramanipaccakāram kareyya, tassa vaṇṭachinnatālapakkaṃ viya gīvato muddhāpi vipateyya, sattadhā pana phaleyyāti attho. Kim vā etena, sace mahākassapatthero iminā cittappasādena imaṃ paramanipaccakāram mahāsamuddassa kareyya, tattakapāle pakkhittaṇḍakabindu viya vilayaṃ gaccheyya. Sace cakkavāḷassa kareyya, thusamuṭṭhi viya vikireyya. Sace sinerupabbatassa kareyya, kākatuṇḍena pahaṭapiṭṭhamuṭṭhi viya viddhamseyya. Sace mahāpathaviyā kareyya,

vātāhatabhasmapuñño viya vikireyya. Evarūpopi pana therassa nipaccākāro satthu suvaṇṇavaṇṇe pādapiṭṭhe lomamattampi vikopetum nāsakkhi. Tiṭṭhatu ca mahākassapo, mahākassapasadisānaṃ bhikkhūnaṃ sahasampi satahasampi nipaccākāradassanena neva dasabalassa pādapiṭṭhe lomamattampi vikopetum paṃsukūlacīvare vā aṃsumattampi cāletum sakkoti. Evaṃ mahānubhāvo hi satthā.

Tasmātiha te kassapāti yasmā ahaṃ jānanto eva “jānāmī”ti, passanto eva ca “passāmī”ti vadāmi, tasmā, kassapa, tayā evaṃ sikkhitabbaṃ. Tibbanti bahalaṃ mahantaṃ. Hirottappanti hirī ca ottappañca. Paccupaṭṭhitaṃ bhavissatī paṭhamatarameva upaṭṭhitaṃ bhavissati. Yo hi therādīsu hirottappaṃ upaṭṭhapetvā upasaṅkamati therādayopi taṃ sahirikā saottappā ca hutvā upasaṅkamantīti ayamettha ānisaṃso. Kusalūpasamhitanti kusalasannissitaṃ. Aṭṭhiṃ katvāti attānaṃ tena dhammena aṭṭhikaṃ katvā, taṃ vā dhammaṃ “esa mayhaṃ attho”ti aṭṭhiṃ katvā. Manasi katvāti citte ṭhapetvā. Sabbacetasaṃ samannāharitvāti cittassa thokampi bahi gantum adento sabbenā samannāhāracittena samannāharitvā. Ohitasototi ṭhapitasoto, ñāṇasotañca pasādasotañca odahitvā mayā desitaṃ dhammaṃ sakkaccameva suṇissāmīti evaṃhi te sikkhitabbaṃ. Sātasahagatā ca me kāyagatāsati asubhesu ceva ānāpāne ca paṭhamajjhānavasena sukhampayuttā kāyagatāsati. Yo ca panāyaṃ tividho ovādo, therassa ayameva pabbajjā ca upasampadā ca ahosi.

Saraṇoti sakilesa saiṇo hutvā. Raṭṭhapiṇḍaṃ bhuñjinti saddhādeyyaṃ bhuñjiṃ. Cattāro hi paribhogā theyyaparibhogo iṇaparibhogo dāyajjaparibhogo sāmiparibhogoti. Tattha dussīlassa saṅghamajjhe nisīditvā bhuñjantassāpi paribhogo theyyaparibhogo nāma. Kasmā? Catūsu paccayesu anissaratāya. Sīlavato apaccavekkhitaparibhogo iṇaparibhogo nāma. Sattannaṃ sekhānaṃ paribhogo dāyajjaparibhogo nāma. Khīṇāsavassa paribhogo sāmiparibhogo nāma. Iti khīṇāsavova sāmī hutvā anaṇo paribhuñjati. Thero attanā puthujjanena hutvā paribhuttaparibhogaṃ iṇaparibhogaṃyeva karonto evamāha. Aṭṭhamiyā aññā udapādīti aṭṭhame divase arahattaphalaṃ uppajji.

Atha kho, āvuso, bhagavā maggā okkammāti maggato okkamaṇaṃ paṭhamataraṃ taṃdivaseyeva ahosi, arahattādhigamo pacchā. Desanāvārassa pana evaṃ āgatattā arahattādhigamo paṭhamam dīpito. Kasmā pana bhagavā maggā okkantoti? Evaṃ kirassa ahosi “imaṃ bhikkhuṃ jātiāraññikaṃ jātipaṃsukūlikaṃ jātiakāsanikaṃ karissāmī”ti. Tasmā okkami.

Mudukā kho tyāyanti mudukā kho te ayaṃ. Imañca pana vācaṃ bhagavā taṃ cīvaram padumapupphavaṇṇena pāṇinā antantena parāmasanto āha. Kasmā evamāhāti? Therena saha cīvaram parivattetukāmatāya. Kasmā parivattetukāmo jātoti? Theraṃ attano ṭhāne ṭhapetukāmatāya. Thero pana yasmā cīvarassa vā pattassa vā vaṇṇe kathite “imaṃ tumhākaṃ gaṇhathā”tivacanaṃ cārittameva, tasmā “paṭiggaṇhātu me, bhante, bhagavā”ti āha. Dhāressasi pana me tvaṃ, kassapa, sāṇāni paṃsukūlāni nibbasanānīti, kassapa, tvaṃ imāni paribhogajijjhāni paṃsukūlāni pārupitum sakkhissasīti vadati. Tañca kho na kāyabalaṃ sandhāya, paṭipattipūraṇaṃ pana sandhāya evamāha. Ayañhettha adhippāyo - ahaṃ imaṃ cīvaram puṇṇaṃ nāma dāsiṃ pārupitvā āmakasusāne chaḍḍitaṃ taṃ susānaṃ pavisitvā tumbamattehi pāṇakehi samparikiṇṇaṃ te pāṇake vidhunitvā mahāariyavaṃse ṭhatvā aggahesiṃ, tassa me imaṃ cīvaram gahitadivase dasasahassacakkavāle mahāpathavī mahāviraṃ viravamānā kampittha, ākāso

taṭataṭāyi, cakkavāḷadevatā sādhuḷādevatāsu, “imaṃ cīvaraṃ gaṇhantena bhikkhunā jātipaṃsukūlikena jātiāraññikena jātiēkāsanikena jātisapadānacārikena bhavituṃ vaṭṭati, tvaṃ imassa cīvarassa anucchavikaṃ kātuṃ sakkhissasī”ti. Theropi attanā pañcannaṃ hatthīnaṃ balaṃ dhāreti, so taṃ atakkayitvā “ahametaṃ paṭipattiṃ pūressāmī”ti ussāhena sugatacīvarassa anucchavikaṃ kātukāmo “dhāressāmahaṃ, bhante”ti āha. Paṭipajjinti paṭipannosmi. Evaṃ pana cīvaraparivattanaṃ katvā ca therena pārutacīvaraṃ bhagavā pārūpi, satthu cīvaraṃ thero. Tasmim̐ samaye mahāpathavī udakapariyantaṃ katvā unnadantī kampittha.

Bhagavato puttotiādīsu thero bhagavantaṃ nissāya ariyāya jātiyā jātoti bhagavato putto. Urena vasitvā mukhato nikkhantaovādasena pabbajjāya ceva upasampadāya ca paṭiṭṭhitattā oraso mukhato jāto. Ovādadhammato jātattā ovādadhammena ca nimmitattā dhammajo dhammanimmito. Ovādadhammadāyādaṃ navalokuttaradhammadāyādameva vā arahatīti dhammadāyādo. Paṭiggahitāni sāṇāni paṃsukūlānīti satthārā pārutaṃ paṃsukūlacīvaraṃ pārūpanatthāya paṭiggahitaṃ.

Sammā vadamāno vadeyyāti yaṃ puggalaṃ “bhagavato putto”tiādīhi guṇehi sammā vadamāno vadeyya, mamaṃ taṃ sammā vadamāno vadeyya, ahaṃ evarūpoti. Ettāvata therena pabbajjā ca parisodhitā hoti. Ayañhettha adhippāyo - āvuso, yassa na upajjhāyo paññāyati, na ācariyo, kiṃ so anupajjhāyo anācariyo nhāpitamuṇḍako sayamaṃgahitakāsāvo “titthiyapakkantako”ti saṅkhaṃ gato evaṃ tigāvutaṃ maggaṃ paccuggamaṃ labhati, tīhi ovādehi pabbajjaṃ vā upasampadaṃ vā labhati, kāyena kāyaṃ cīvaraparivattanaṃ labhati? Passa yāva dubbhāsitaṃ vacanaṃ thullanandāya bhikkhuniyāti. Evaṃ pabbajjaṃ sodhetvā idāni chahi abhiññāhi sīhanādaṃ nadituṃ ahaṃ kho, āvusotiādīmāha. Sesam̐ purimanayeneva veditabbaṃ. Ekādasamaṃ.

12. Paraṃmaraṇasuttavaṇṇanā

155. Dvādasame tathāgatoti satto. Na hetam̐, āvuso, atthasaṃhitanti, āvuso, etaṃ diṭṭhigataṃ atthasannissitaṃ na hoti. Nādi brahmacariyakanti maggabrahmacariyassa pubbabhāgapaṭipadāpi na hoti. Etañhi, āvuso, atthasaṃhitanti, āvuso, etaṃ catusaccakammaṭṭhānaṃ atthasannissitaṃ. Etaṃ ādi brahmacariyakanti etaṃ maggabrahmacariyassa ādi pubbabhāgapaṭipadā. Dvādasamaṃ.

13. Saddhammappatirūpakasuttavaṇṇanā

156. Terasame aññāya saṇṭhahiṃsūti arahatte paṭiṭṭhahiṃsu. Saddhammappatirūpakanti dve saddhammappatirūpakāni adhigamasaddhammappatirūpakañca pariyattisaddhammappatirūpakañca. Tattha -

“Obhāse ceva ñāṇe ca, pītiyā ca vikampati;
Passaddhiyā sukhe ceva, yehi cittaṃ pavedhati.

“Adhimokkhe ca paggāhe, upaṭṭhāne ca kampati;
Upekkhāvajjanāya ceva, upekkhāya ca nikantiyā.

“Imāni dasa ṭhānāni, paññā yassa paricitā;
Dhammuddhaccakusalo hoti, na ca sammoha gacchatī”ti. -

Idaṃ vipassanāñāṇassa upakkilesajātaṃ adhigamasaddhammappatirūpakaṃ nāma. Tisso pana saṅgītiyo anāruḷhaṃ dhātukathā ārammaṇakathā asubhakathā

ñāṇavatthukathā vijjākaraṇḍakoti imehi pañcahi kathāvatthūhi paribāhiraṃ
gulhavinayaṃ gulhavessantaraṃ gulhamahosadhaṃ vaṇṇapiṭakaṃ
aṅgulimālapīṭakaṃ raṭṭhapālagajjitaṃ ālavakagajjitaṃ vedallapiṭakanti
abuddhavacanaṃ pariyattisaddhammappatirūpaṃ nāma.

Jātarūpappatirūpakanti suvaṇṇarasavidhānaṃ ārakūṭamayaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ
ābharaṇajātaṃ. Chaṇakālesu hi manussā “ābharaṇabhaṇḍakaṃ gaṇhissāmā”ti
āpaṇaṃ gacchanti. Atha ne āpaṇikā evaṃ vadanti, “sace tumhe ābharaṇatthikā,
imāni gaṇhatha. Imāni hi ghanāni ceva vaṇṇavantāni ca appagghāni cā”ti. Te tesam
sutvā, “kāraṇaṃ ime vadanti, imāni piḷandhitvā sakkā nakkhattaṃ kīlītuṃ, sobhanti
ceva appagghāni cā”ti tāni gahetvā gacchanti. Suvaṇṇabhaṇḍaṃ avikkiyamānaṃ
nidahitvā ṭhapetabbaṃ hoti. Evaṃ taṃ jātarūpappatirūpake uppanne antaradhāyati
nāma.

Atha saddhammassa antaradhānaṃ hotīti adhigamasaddhammassa
paṭipattisaddhammassa pariyattisaddhammassāti tividhassāpi saddhammassa
antaradhānaṃ hoti. Paṭhamabodhiyañhi bhikkhū paṭisambhidappattā ahesuṃ. Atha
kāle gacchante paṭisambhidā pāpuṇituṃ na sakkhiṃsu, chaḷabhiññā ahesuṃ. Tato
cha abhiññā pāpuṇituṃ asakkontā tisso vijjā pāpuṇiṃsu. Idāni kāle gacchante tisso
vijjā pāpuṇituṃ asakkontā āsavakkhayamattaṃ pāpuṇissanti. Tampi asakkontā
anāgāmiphalaṃ, tampi asakkontā sakadāgāmiphalaṃ, tampi asakkontā
sotāpattiphalaṃ. Gacchante kāle sotāpattiphalaṃ pattaṃ na sakkhissanti. Atha
nesaṃ yadā vipassanā imehi upakkilesehi upakkiliṭṭhā āraddhamattāva ṭhassati, tadā
adhigamasaddhammo antarahito nāma bhavissati.

Paṭhamabodhiyañhi bhikkhū catunnaṃ paṭisambhidānaṃ anucchavikaṃ paṭipattiṃ
pūrayiṃsu. Gacchante kāle taṃ asakkontā channaṃ abhiññānaṃ, tampi asakkontā
tissannaṃ vijjānaṃ, tampi asakkontā arahattaphalamattassa. Gacchante pana kāle
arahattassa anucchavikaṃ paṭipattiṃ pūretuṃ asakkontā anāgāmiphalassa
anucchavikaṃ paṭipattiṃ pūressanti, tampi asakkontā sakadāgāmiphalassa, tampi
asakkontā sotāpattiphalassa. Yadā pana sotāpattiphalaṃ pattaṃ anucchavikaṃ
paṭipadaṃ pūretuṃ asakkontā sīlapārisuddhimatteva ṭhassanti, tadā
paṭipattisaddhammo antarahito nāma bhavissati.

Yāva pana tepiṭakaṃ buddhavacanaṃ vattati, na tāva sāsanaṃ antarahitanti vattuṃ
vaṭṭati. Tiṭṭhantu tīṇi vā, abhidhammapiṭake antarahite itaresu dvīsu tiṭṭhantesupi
antarahitanti na vattabbameva. Dvīsu antarahitesu vinayapiṭakamatte ṭhitepi, tatrāpi
khandhakaparivāresu antarahitesu ubhatovibhaṅgamatte, mahāvinaye antarahite
dvīsu pātimokkhesu vattamānesupi sāsanaṃ anantarahitameva. Yadā pana dve
pātimokkhā antaradhāyissanti, atha pariyattisaddhammassa antaradhānaṃ
bhavissati. Tasmिṃ antarahite sāsanaṃ antarahitaṃ nāma hoti. Pariyattiyā hi
antarahitāya paṭipatti antaradhāyati, paṭipattiyā antarahitāya adhigamo
antaradhāyati. Kiṃ kāraṇā? Ayañhi pariyatti paṭipattiyā paccayo hoti, paṭipatti
adhigamassa. Iti paṭipattitopi pariyattimeva pamāṇaṃ.

Nanu ca kassapasammāsambuddhakāle kapilo nāma anārādhakabhikkhu
“pātimokkhaṃ uddisissāmī”ti bījanaṃ gahetvā āsane nisinno “atthi imasmiṃ
vattantā”ti pucchi, atha tassa bhayena yesampi pātimokkho vattati, tepi “mayaṃ
vattāmā”ti avatvā “na vattāmā”ti vadiṃsu, so bījanaṃ ṭhapetvā utṭhāyāsanaṃ gato,
tadā sammāsambuddhassa sāsanaṃ osakkanti? Kiñcāpi osakkitaṃ, pariyatti pana

ekanteneva pamāṇaṃ. Yathā hi mahato taḷākassa pāḷiyā thirāya udakaṃ na ṭhassatīti na vattabbaṃ, udae sati padumādīni pupphāni na pupphissantīti na vattabbaṃ, evameva mahātaḷākassa thirapāḷisadise tepiṭake buddhavadācane sati mahātaḷāke udakasadisā paṭipattipūrakā kulaputtā natthīti na vattabbā, tesu sati mahātaḷāke padumādīni pupphāni viya sotāpannādayo ariyapuggalā natthīti na vattabbāti evaṃ ekantato pariyattiyeva pamāṇaṃ.

Pathavīdhātūti dve satasahassāni cattāri ca nahutāni bahalā mahāpathavī. Āpodhātūti pathavito paṭṭhāya yāva subhakiṇṇabrahmalokā uggataṃ kappavināsakaṃ udakaṃ. Tejodhātūti pathavito paṭṭhāya yāva ābhassarabrahmalokā uggato kappavināsako aggī. Vāyodhātūti pathavito paṭṭhāya yāva vehapphalabrahmalokā uggato kappavināsako vāyu. Etesu hi ekadhammopi satthu sāsanaṃ antaradhāpetuṃ na sakkoti, tasmā evamāha. Idheva te uppajjantīti lohato lohakhādakaṃ malaṃ viya imasmiṃ mayhaṃyeva sāsane te uppajjanti. Moghapurisāti tucchapurisā.

Ādikeneva opilavatīti ettha ādikenāti ādānena gahaṇena. Opilavatīti nimujjati. Idaṃ vuttaṃ hoti - yathā udakacarā nāvā bhaṇḍaṃ gaṇhantī nimujjati, evaṃ pariyattīdānaṃ pūraṇena saddhammassa antaradhānaṃ na hoti. Pariyattiyā hi hāyamānāya paṭipatti hāyati, paṭipattiyā hāyamānāya adhigamo hāyati. Pariyattiyā pūrayamānāya pariyattidharā puggalā paṭipattiṃ pūrenti, paṭipattipūrakā adhigamaṃ pūrenti. Iti navacando viya pariyattiyādīsū vaḍḍhamānāsu mayhaṃ sāsanaṃ vaḍḍhati yevāti dasseti.

Idāni yehi dhammehi saddhammassa antaradhānañceva ṭhiti ca hoti, te dassento pañca khotiādīmāha. Tattha okkamanīyāti avakkamanīyā, heṭṭhāgamanīyāti attho. Satthari agāravātīdīsū agāravāti gāravarahitā. Appatissāti appatissayā anīcavuttikā. Tattha yo cetiyaṅgaṇaṃ ārohanto chattaṃ dhāreti, upāhanaṃ dhāreti, aññato oloketvā kathaṃ kathento gacchati, ayaṃ satthari agāravo nāma.

Yo dhammassavanassa kāle saṅghuṭṭhe daharasāmaṇerehi parivārito nisīdati, aññāni vā navakammādīni karoti, dhammassavanagge nisinno niddāyati, vikkhitto vā aññaṃ kathento nisīdati, ayaṃ dhamme agāravo nāma.

Yo therupaṭṭhānaṃ gantvā, avanditvā nisīdati, hatthapallatthikaṃ dussapallatthikaṃ karoti, aññaṃ vā pana hatthapādakukkuccaṃ karoti, vuḍḍhānaṃ santike anajjhīṭṭho katheti, ayaṃ saṅghe agāravo nāma.

Tisso pana sikkhā apūrentova sikkhāya agāravo nāma hoti. Atṭha samāpattiyo anibbattento tāsāṃ vā pana nibbattanatthāya payogaṃ akaronto samādhismiṃ agāravo nāma. Sukkapakkho vuttavipallāseneva veditabboti. Terasamaṃ.

Kassapasamuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια. 2. Σχόλια για το βιβλίο περί της αιτιότητας. 5. Συνδεδεμένες ομιλίες με τον Κασσάπα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org